



ЗВЕРНЕННЯ ІВАНА ДРАЧА ДО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Л. Д. КУЧМИ В ПРЯМОМУ ТЕЛЕЕФІРІ ТРК «КІІВ»

Леоніде Даниловичу, невже Ви не знаєте, що робиться в країні? Чи Ви у якомусь міжпланетному просторі живете?

Ну як Вас можна шанувати, якщо Ви або взагалі практично нічого не знаєте, або ж Ви всьому, що твориться, особисто потурали. Повстання — це є велика правда. Побували б Ви на виборах, скажімо, як ми — в Умані. Це — середина України, оце ж та гайдамацька Умань, шевченківська. Цілу ніч на виборчій дільниці я слухав від очевидців, які неймовірно порушення коїлися, аби зруйнувати перевагу Ющенка, яка засвідчувалася пропорціями 3:1. Лише в тюрмі проголосували 1400 — за Януковича, а двоє — за Ющенка. Тюрма голосує за Януковича! Леоніде Даниловичу, то на кого ж Ви прирекли цих людей, кому хочете віддати цю країну? Які порядки ніні діють, коли уманського агронома Демченка і його дружину, які працювали в «Нашій Україні», звинуватили у зберіганні зброї? До них приїхала міліція шукати... гранатомети! Один гранатомет — на агронома, другий — на лікарку!

Леоніде Даниловичу, хіба ж можна так діставати цей народ — до печінок? Та хіба ж він не вийде на вулиці, на майдани?!

А Ви розповідаєте, що це — за американські долари. Скільки ж тих доларів треба, аби люди стояли тижнями? А люди, Леоніде Даниловичу, стоять через українську біду, українські сльози, а не за американські долари.

Політики по-різному залишаються в історії. Леоніде Даниловичу, в українській історії не так багато людей, які так багато часу впливали на її хід. Народ пам'ятає Богдана Хмельницького, Івана Мазепу. Пам'ятає Шербицького, який за шістнадцять років багато зробив, але великою мірою був українофобом, багато лиха зробив для України. І от у Вас була можливість лишити гарний слід, але... Нагадаю вам історичну аналогію: уявіть собі, що Іван Степанович Мазепа не зробив свого останнього кроку. Того кроку, коли він із своїм малочисленним військом став на бік української історії, самого українства, української долі. І тоді навіть його великий, лютий ворог Кость Гордієнко прийшов до нього і став на його бік. Бо при-служником московським залишився б Мазепа в українській історії, якби не зробив цього кроку.

Так до чого я веду, Леоніде Даниловичу? Скільки б там у Вас не залишилося, — чи день, чи тиждень, чи місяць, — скільки б не було часу, у Вас, Леоніде Даниловичу, ще є можливість використати свої могутні повноваження політичного гравця. Все Ваше вміння, всю Вашу хитрість політичного гравця, мудрість і кмітливість використайте для України. В ім'я тієї молоді, яка холоне на бетонних плитах, яка готова зробити все для цієї Незалежності, навіть свою кров молоді віддати. То зробіть же щось, щоб ця молодь була щасливою, щоб могла вибрати того президента, якого вона хоче, а не того, якого Ви підсовуєте, — чи за допомогою Путіна, чи інших сил, які грають у цю велику розкладку московської імперії. Звертаюсь до Вас, Леоніде Даниловичу, намагаючись переконати: в ім'я своєї людської совісті зробіть усе, щоб Ваші діти й онуки Вас не проклинали, зробіть усе для того, щоб все це закінчилося мирно і щасливо — на честь і благо народу України.

28.XI.2004 р.

Фотопогляд «МАЙДАН ПРОМОВЛЯЄ...»



фото Г. Обор

Іван ДРАЧ: «ЗАПАЛИТИ БУДЕНЩИНУ ВОГНЕМ ПЕКЕЛЬНИМ»

У часи тривожні, випробувальні, відповідальні хочеться почути розважливе і мудре слово. З ним до нас і до вас, любі читачі, звертається Поет Іван Драч.



ГІСТЬ НОМЕРА

ПРИТЧА, ЩО ЗУСТРІЛАСЯ ПО ДОРОЗІ

Іван ДРАЧ: Оце йшов я до вас, а перестріли мене журналісти, здається, з каналу «Інтер», поставили мені три запитання: «Переможе Янукович — що робите? Перемога Ющенка — що робите? Силловий варіант — що робите?»

Я нагадав їм те, що один чоловік, якого дуже часто згадують і часто цитують, говорив: «Я тримаюся на поверхні так довго тому, що завжди, коли щось починаю, думаю: що робитиму під час поразки?» Це Наполеон Бонапарт так говорив.

— Ці три ваші запитання закономірні, — сказав я журналістам. — Коли Ющенко переможе, то переможці знають, що робити, — це зрозуміло. Коли Янукович, — ще є вибори 2006 року, де абсолютно реальна наша перемога. Коли силловий варіант, — то має бути загальнонародна непокоря відповідно.

— А як це?! — запитали вони.

— Це, поки що, тримається в таємниці, — сказав я. Ось таке інтерв'ю по дорозі до вас.

Продовження на с. 8—9

МЕРТВІ ДУШІ

М. В. Гоголю

Мертві душі шастають дорогами
Сивий жах за ними поспіша
Лисий мент над душами убогими
Мертвий президент Жива душа
Від дільниці до дільниці шастають
Мертві душі душать хто не вмер
Гей над молоткостою серпастою
Над жовто-блакитною тепер
Чічков Ноздров та ще й Коробочка
Вічний нам готують шах і мат
Путінська чекістська заготовочка
Мертві душі Мертвий результат
Мертвий каже Мертвого ти вибери
Все таке старе а душу рве
Хто живий вставай іди на вибори
Вибери живого хай живе

Листопад 2004 року

ТУГА ЗА КОНЕМ

Людина була кентавром,
Коли на коні була.
Тепер жалюгідним мавром
Закушує вудила.
Людина була на коні,
Коли була на коні.
Летять із історії коні,
І всі, як один, по мені.
Всі прагнуть мені розповіді,
Виіржати сіль таємниць.
Потойбічні конячі вісті
Падають мені долілиць...
Як ікона прагне іконника,
Так жадання скажене тьмотеменне...
Як я люблю свого сивого коника,
Якого ніколи не було в мене!...

31.08.2003 р.





ЛЮДИ МАЙДАНУ

— Я — Микола Олександрович Сергієнко. Народився і виріс у селі Отрадне Артемівського району Донецької області. Нині живу в Горлівці. Це досить велике місто, в якому мешкає понад триста тисяч людей і яке розташоване за сорок кілометрів від Донецька. За фахом я технік-механік, але працюю зараз у геології. Це дуже тяжка, цікава та романтична професія, про яку я мріяв. Вірші пишу під псевдонімом Микола Джміль.

Як очевидець скажу: не вірте, що весь Донбас біло-голубий, таким його зробили шахраї і фальсифікатори. Я на власні очі бачив такі виборчі чудеса, про які можна розповідати дуже багато.

— Краще про поезію...

— Вірші, як чимало людей, я писав у юності. Потім — велика пауза. А з деякого часу — наче прорвало. За останні роки в мене вийшло три збірки з характерними назвами: "Любов до рідної землі", "Духовний Заповіт батька нашого Тараса" і "Любов — гармонія життя".

Перша збірка вийшла в 2001 році, точніше, — це була поема про події, що відбувалися в нашій країні під час касетного скандалу і "справи Гонгадзе". Коли я написав цю поему, здивовано запитував сам себе: "Невже це я?" Потім збагнув: це сталося тому, що Бог є на світі, це Він водив моєю рукою. Чому я впевнений у цьому? Поема має доволі великий обсяг, але була написана всього за дві години!

Я міркував: якщо Бог мені допоміг написати, що потрібно з нею робити? Заховати в шухлядку або і скатертинку покласти — і забути. Ні. Я повинен це нести людям. Це — головне. Написати — пісправити, а донести до людей — ось завдання!

Першого лютого 2001 року я вже був у Києві. Я знав, куди можна звернутися з моєю поемою. З великими труднощами я знайшов непоказні офіси партії "Батьківщина" і партії соціалістів. Саме ці партії допомогли роздрукувати мої вірші. Мені сказали: "Це — бомба, це — готова листівка. Давай. Ми розповсюджуватимемо по своїх каналах, але ніхто краще за поета їх не прочитає". Вірші друкували тисячами екземплярів, і я кожен день виходив на Майдан та багаторазово їх читав. Постійно відбувалися стихійні мітинги, збори, люди йшли дізнатися правду, брали листівки, газети. Крім мене було багато поетів, бардів, котрі читали свої вірші та співали свої пісні. Я не вирізнявся серед них. Люди реагували дуже позитивно, запитували, хто це написав, а я відповідав: "Микола Джміль". Мене прохали: "Дайте, будь ласка, на Черкашину, на Львівщину, на Житомирщину, в Крим..."

Я часто чув, що політика — це дуже брудна справа. Але був упевнений, що політика — справді брудна справа, коли її роблять брудними руками. Коли ж цю політику роблять чистими руками, це не тільки чиста, але й свята справа. Отже, духовність і політику не треба розділяти парканом із колючим дротом.

Перші дві мої збірки радикально політичні, третя — духовна, філософська. Перші дві націлені на сьогоднішній день, третя — на майбутнє. Ми долаємо бездуховність. Нація — прокинулася. Нація — є.

Протягом двох років я проводжу заняття в школах, у технікумах, в інститутах — по всій Україні. Нещодавно проводив таке заняття в Києві — в гімназії імені М. Драгоманова. Цей урок називався "Любов — гармонія життя", за назвою моєї останньої книги. Пояснив дітям просту річ: "Кожен із вас мріє стати чудовим фахівцем в улюбленій справі. Але зрозумійте одне: перед тим, як стати кваліфікованим фахівцем і мати забезпечене життя, треба вирости сильною людиною. Не такою, що залакує ін-



ХРЕСТОВОЗДВИЖЕ!

З поетом, геологом, бджолярем Миколою СЕРГІЄНКОМ я познайомився просто неба на Майдані Незалежності, де на наших очах твориться історія. Хтось просто споглядає і вичікує, але чимало громадян України за велінням сердець творять дивовижні події, вкладають душу та здоров'я в конкретні справи.

Багато киян і гостей столиці вже звернули увагу, що над печерськими пагорбами постав величезний хрест, який легко розкри- лився над Майданом. Хто його поставив? Що він означає? Чиї прагнення втілилися в конкретну дію, спільну для багатьох людей. Хто вони — свідки, учасники й творці гарячої історії?

ших, граючи м'язами або брязкаючи зброєю, а сильною духовно. І від цього залежить ваше майбутнє і майбутнє Вітчизни".

Я читав рядки з поеми "Така й наша доля" (вона написана рік тому у зв'язку з подіями, пов'язаними з вибухом військових складів у моєму рідному місті Артемівськ):

*Запам'ятайте, рідні люди,
ради Бога,
Немає чарівної палички у Бога,
Ми — Люди — інструмент
в руках у нього,
Навіки Вічного, Всесущого,
Святого!*

*Що разом будемо творити —
Так будемо й на світі жити!*

— **Чому Ви обрали псевдонім — Джміль?**

— По-перше, це була життєва необхідність, тому що вірші були дуже актуальні й треба було якось захиститися, мені або моїй сім'ї могли погрожувати або навіть убити. Спочатку я подумав: може, Шершень? Але пізніше зрозумів: ні, не годиться, шершень кусає правих і неправих, добрих і злих людей. Хай краще буде Джміль — це таке миролюбне створіння, якщо його не чіпають, — воно нікого не чіпає. Але коли його образять, — джміль може за себе постояти. Але я стояв і стою не стільки за себе, скільки за людей, за правду, за справедливість, за відродження духовності. Знаєте, коли я спілкувався з людьми в Донбасі та нама-

гався просто донести інформацію про вибори (мовляв, самі вирішуйте, що краще), то мене вражала реакція деяких із них: "А, залиш, навіщо нам це, ми ж — бидло". Розумієте, вони казали це щиро! А один роботяга відреагував: "Ти, мабуть, останній динозавр". Це мене до розпачу засмутило. Я хочу бути людиною серед людей. Коли відразу після другого туру виборів приїхав до Києва, то побачив світлі, розумні, одухотворені обличчя людей, які категорично не бажають бути бидлом.

— **Ви, мабуть, відчули себе джмелем серед трудяг-бджіл...**

— Ви дуже слушно згадали про бджіл. Справа в тім, що в мене є пасіка: п'ятдесят бджолиних сімей. Але я не можу сказати, що добуваю мед, його добувають все-таки бджоли. Я збираю мед, позичаю його у бджіл. У нас суцільна взаємодія: бджоли, збираючи мед, запилюють квіти, я допомагаю їм у цьому тим, що доглядаю за ними. Знаменитий бджоляр Віктор Титаренко колись сказав: "Дайте бджолі те, що їй потрібно, і вона вам віддячить стократно".

Пасіку я утримую на своїй батьківщині — в селі Отрадне на Донецщині. Мені передалося від батька, батькові — від діда. Цікава деталь: коли мій батько дізнався, що Ющенко має пасіку й доглядає бджіл, то сказав: "Все, я голосую за Ющенка". Я запитав: "Чому?" "А

тому, що пасічниками можуть бути тільки добрі люди".

— **В яких подіях Ви особисто берете участь?**

— У тих, що особливо відповідальні. Наприклад, у пікетуванні Кабміну, Президентського палацу. До речі, я учасник усіх визвольних акцій, які відбувалися в Києві раніше, — насамперед, "Україна без Кучми" та "Повстань, Україно".

Розповім про історію з хрестом, яка мене дуже вразила.

На Майдані Незалежності наш донецький намет розташований навпроти стели-обеліска, що уособлює символ України (я маю на увазі дівчину з гілкою калини). Я почув якийсь галас і побачив, що повз нас у напрямку символу України рухається гурт людей, які несуть на собі величезного дубового хреста з розп'яттям. Він має вісім метрів завдовжки і, як потім дізнався, важить понад півтори тонни. Люди, які його несли, обливалися потом, змінювали один одного. Ось вони підійшли до наметового містечка, але їх не пропустили, комендант сказав: "Я не можу цього дозволити". Тоді я сказав коменданту: "Боже мій, поки ми будемо вирішувати це питання, людям треба покласти хрест". Хреста донесли до стели і поклали. Я почав розпитувати, звідки це чудо? Жіночка на ім'я Стефа розповіла, що 30 мешканців Львова приїхали воздвигнути хреста в Києві. Чому? Надійшов Господній знак: якщо цей хрест підійметься, то буде

ри. Хмара сказав: "Це дуже гарна справа", потім розвів руками: "Але це не до мене. Треба йти в Київську держадміністрацію за дозволом". Я попрямував туди. Потрапив до депутата міськради, той каже: "Я вам допоможу, ідіть на місце, через 15 хвилин прийде людина і все владнає". Пішли, чекали близько години — ніхто не підійшов. Я беру Стефу, ще й Орісо, йдемо знову в держадміністрацію. Потрапили якраз коли виходив міський голова Олександр Омельченко, щоб повідомити про недовіру ЦВК. Ми одного його підлеглого буквально взяли під руки й кажемо: "Чоловіче, вислухайте нас". Він із повагою поставився до нас, завів до себе в кабінет. Виявився львів'янам земляком, звуть його Василь Юрійович Туглук, обіймає посаду заступника начальника управління інформаційного забезпечення Київської міськради. Василь Юрійович із помічником швидко зорієнтувалися, і пролунало: "Люди добрі, ви побачили там місце. От беріть і копайте. Це вам Бог його показав. Усе буде гаразд. Інструменти роздобудемо". І справді, коли ми прийшли туди, вже були заступи, лопати, канати, лом. Сутеніло. Вирішили вранці взятися за справу. І от раненько 28 листопада почали копати. Суглинок виявився дуже твердим, про шматочку віддзобували, — я зрозумів, чому київські гори збереглися протягом століть. Нарешті викопали шматочок землі, і ми побачили



й символічне — єднання народу України, сходу і заходу, центру і півдня.

Нести було важко, ми пішли по Інститутській нагору, аби не підніматися східцями. Вийшли повз Жовтневий палац, піднесли хреста до ями, поставили туди. Почали піднімати — тягнули за канати, підпирали брусами, і коли вже, здавалося, підняли, порвався один канат, потім — другий. Зараз я розумію, що це теж було символічно: так відбувається в Україні. Отже, хрест застряг у ямі й нахилився, міг упасти й придавити когось. Усі заціпеніли в нелюдській напрузі. Де ж узяти канати, які б витримали навантаження? І раптом хтось сказав: "То чого ми зволікаємо, он скільки машин навколо, в кожній є буксирний трос!" І справді, швиденько принесли кілька тросів, з'єднали їх, накиннули на перехрестя і почали гуртом тягнути вже з підстраховкою. Через декілька хвилин хрест стояв. Яму закидали землею, утрамбували. І всі люди, які там були, почали молитися. Хто українською мовою, хто російською. І греко-католики, і православні — київського і московського підпорядкування, автокефали. Це було просто чудо. Єднання не тільки сходу і заходу, але й усіх конфесій, усіх духовних людей. Цей хрест здійнявся ніби символ духовності й любові, що весь час витає над Майданом. Я там був із першої ночі та бачив, як люди по своєму почину все робили, — як ті бджоли, коли обновляється сім'я: рій вилітає з вулика і на новому місці працюють усі, навіть трутні.

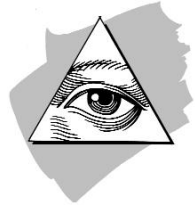
Тепер до цього хреста йдуть люди, в перший день я бачив там дві-три свічечки, тепер горить багато свічок — таких, що палають вдень і вночі.

— **Пане Миколо, звертаюся до Вас із філософським запитанням: хто Ви більше — поет, геолог чи бджоляр?**

— Я — просто людина. В одній із моїх поем є такі рядки:

*Я не пророк, тим паче не месія —
Жива роса я, грудочка землі,
Людина я, малесеньке насіння,
Один із вас, ми світимося в імлі.*

• **Володимир КОСКІН**
Фото автора



Спробуйте в Сімферополі купити бодай одну газету, видану державною мовою (а знайти українську школу навіть і не намагайтеся). Доба опереточного президента Мешкова начебто минулася, але його спадщина міцніша, ніж може здатися з Києва. Специфічним для Криму (але запозиченим із Росії) є тісне братерське єднання між атеїстами-більшовиками та святими отцями на службі Московського патріархату. В останні роки правління тов. Л. Грача здавалося, що справа йшла до того, що саме перший комуніст очолить і ЦК, і найвищі інстанції УПЦ МП (якщо церковні ієрархи не почують святійшої команди взяти кримських комуністів під свій омофор).

Кілька днів тому під час одного з мітингів у Сімферополі “ініціативною групою громадян” розпочато збирання підписів на підтримку проведення референдуму з питання про приєднання Криму до Росії, створення “слов’янського союзу на підтримку Віктора Януковича”. Крім підписів, “ініціативна група” розпочала збирання коштів. На площі Леніна поставили трилітрову банку для вкидання купюр, які місцеві дотепники називають “хохлобаксами” (чув на власні вуха). Однак недовзі “ініціатори” кудись поділися, і сьогодні прокуратура не може знайти ні їх самих, ні зібраних грошей. Воно й не дивно: статтю 110 Кримінального Кодексу України передбачається відповідальність за зазіхання на територіальну цілісність держави (позбавлення волі на термін до 12 років).

Сьогодні десятки зелених прапорів кримськотатарського народу майорять над Майданом; ті, хто тримають, не просять грошей і втікають із банкою в імперські піворітні.

“МОРСЬКІ КОЗАКИ”

Коли питання про відпустку вже вирішилося, коли в Сімферополі ви пересіли з потяга в спокотний автобус, повний курортних валіз, коли на півдорозі до Судака ви з’їли своїх два чебуреки, коли минули Судака і трохи понервували на майже кавказькому дорожньому серпантині, коли — нарешті! — зліва по ходу автобуса вигулькнуло радісне море, — то знайте: ось-ось буде Капсіхор, який по волі вождя і партії тепер називається “Морское”. За своє життя я побував там разів 20, звик до цього селища і навіть полюбив його за можливість водночас і відпочивати, і працювати. Якщо не починав, то закінчував у Капсіхорі добрий десяток своїх книг і брошур. Та наразі мова про інше: присягаюся, що ніяких козаків там ніколи не водилося. Принаймні ні слова, ні післова про них не було чути ще позаминулого літа. Сутички “морського козацтва” з татарами засвідчують, що хтось убачає в ньому аналог морської піхоти, і цьому “комусь” дуже бракує стратегічного розуму. Якщо Запорізьке козацтво боронило від кримських завоюників СВОЮ землю, то “морські козаки” синтезовані, щоб не пускати мирних татарських громадян на землю ІХНІХ батьків і дідів.

ВИТОКИ

Навесні 1783 р. Крим був приєднаний до Російської імперії. Що відбулося далі, засвідчує “Большая Советская Энциклопедия” (1937, т. 35, стор. 307—310): “Завладев Кримом, Екатерина II немедленно приступила к отобраению у трудящихся земли. Вслед за

земельным ограблением установлено и крепостное право. Колониальный гнет вызвал массовую эмиграцию татар. До 1790 г. земли бывшей Таврической губ. покинуло свыше 300 тыс. татар (...). Особенно большие размеры приняла эмиграция в 60-х г.г. XIX в. Осенью 1854 г. император повелел переселить от моря всех прибрежных жителей магометанского вероисповедания во внутренние губернии. Начавшиеся преследования и издевательства над татарами из-за их ЯКОБЫ ШПИОНСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ превратили это переселение в повальное бегство”.

Як бачимо, депортацію “зрадників” започаткував не Сталін; більшовицька імперія у цьому сенсі нічим не відрізнялася від православної. Повернемося до демографії: “Пустели сотни аулов. С

рано ідуть із життя його мешканці (і як чітко збігаються цифри на могильних плитах із таблицями в статистичних довідниках). Восени 1994 року (коли репатріація татар лише розпочиналася) газета “Всеукраинские ведомости” так змалювала ситуацію: “Поселок, каких много в Крыму. Старожилы помнят, как в одни сутки сменилось его население. Татар вывезли, а в их домах появились переселенцы. Доспевали персики, инжир, виноград, переселенцы рубили неизвестные им культуры, сажали свои, а те не приживались. Похоже, по-настоящему не прижились и сами люди. Дети как сомнамбулы, в движениях заторможенность. Правда раскрывается неожиданно — наркотики. В основном конопля, которую они курят в 11—12 лет. Слова “будьте любез-

ції в Україну. Ось і все, що відомо широкому загалу і на півострові, і за його межами. А чим тоді, в 1954 році, був Крим? Який дар отримала Україна? Багато чого можемо дізнатися із довідки “Про стан сільського господарства Кримської області”, яка лягла на стіл першого секретаря ЦК КПУ в січні 1954 р. (див. Чумак В. “Україна і Крим: спільність історичної долі”. — Київ, 1993). Як свідчить довідка, стан рільництва, садівництва та виноградарства був жакликим, а тваринництва — катастрофічним. Колгоспи та радгоспи були забезпечені кормами для худоби взимку лише на 37 відсотків; план будівництва тваринницьких ферм у 1953 р. був виконаний на 40 відсотків. Увага! На кінець 1953 р. на весь Крим діяло хлібобулочних магазинів — 34, м’ясорибних — 18,

насиленницької депортації “во внутренне губернии” Санкт-Петербург схаменувся. Як свідчить енциклопедія, “правительство вскоре поняло, что не в его интересах превращать цветущий край в пустыню. В 1876 г., во время посещения Александром II Крыма, им была объявлена монаршая милость о прощении бежавших в Турцию татар; проведение же других мер было отложено”. Історія, на жаль, повторюється: “прощение” відбулося, репатріацію дозволили, а “проведение других мер” дуже забарилася. Мусимо бачити, що з проблемою кримськотатарської репатріації Україну її колишні родичі по “братській сім’ї народів” лишили наодинці (як і з Чорнобильською АЕС). Але мусимо бачити й те, що в Криму на багатьох управлінських рівнях, починаючи з найнижчого, розв’язання багатьох проблем, пов’язаних із репатріацією, брутально саботується. Не в останню чергу до цього спричинилися й соціально-психологічні чинники. Татари — попри всі труднощі на своєму шляху — однозначно ВИГРАЮТЬ у конкуренції зі “слов’янами” (беру це слово в лапки, бо йдеться не про етнічні слов’янські чинники, а про зашкварублий імперський світогляд колишніх “заселенців” та їх нащадків). Татари виграють у демографії (бо мають багато дітей), виграють у господарчій діяльності (бо мають багато корів, кіз і найвищі в Криму врожаї овочів та фруктів), виграють у торгівлі (бо на базарі продають своє, а не перекуплене, а торговельні ятки утримують у зразковому порядку). Дайте татарам землю — і вони нагородять не лише Крим, а й увесь південь України. У Капсіхорі це має такий вигляд: частка татарів серед людності села — 20 %; їх товарів на місцевому рин-



Фото Анатонія

ХМАРИ НАД СОНЯЧНИМ КРИМОМ

Що таке півострів Крим? Це сонце, море, фрукти, виноград, вино та 5 млн. туристів (чи “відпочивальників”) за минулий рік. Що таке Автономна Республіка Крим? Це земля, праця, мешканці й начальники, більшість із яких має, сказати б, особливе ставлення до України та всього українського.

1860 по 1862 год эмигрировало за границу 141667 татар. Из Перекопа ушли ногайцы. Вместе с ними общее число эмигрантов за 2 года равнялось 231177 душам. Около 60 тыс. татар погибло, не добравшись до Турции. К концу указанного периода в Крыму осталось всего лишь 102 291 татарин и 687 покинутых селений, причем в 315 не было ни одного жителя. Царское правительство не препятствовало уходу татар, оно лишь спешило брошенные земли раздать вельможам и чиновникам из внутренних губерний. ТАКАЯ ПОЛИТИКА РУССИФИКАЦИИ СКОРО ДАЛА СВОИ ПЛОДЫ. В 1897 г. из населения Таврической губ. 71 % было русских и только 13 % татар”. А ще через 50 років Крим лишився без корінних мешканців — їх повністю витіснили заїди.

ПЕРЕСЕЛЕНЦІ

По-різному складалася доля тих, кому довелося заселяти півострів. Назагал окупація чужих земель не принесла їм щастя. Упродовж багатьох десятиліть показники злочинності в Криму є одними з найбільших, а тривалість життя — однією з найменших в Україні. Не раз і не два на кладовищі в с. “Морское” я дивувався тому, як

ны” ввергают их в шок на фоне мата, вошедшего в лексикон так прочно, что его не замечают. В составе местного населения процент уголовного элемента непропорционально велик. Разгромить склад или кафе на турбазе, устроить мордобой, а в перерывах между этими развлечениями — напиться или накуриться конопли”.

Зрештою, переселенці такі ж самі жертви імперської сваволі, як і ті, кого депортували. Проте дивує повне нерозуміння ситуації багатьма теперішніми кримчанами. Таксист скаржиться: “Понаехали к НАМ эти татары” — і не може чи не хоче зрозуміти, коли нагадує, що вони приїхали не до НИХ, а до СЕБЕ. “Козаки” мають показати “етим татарам”, хто до кого приїхав. Якщо йдеться про етнічних українців, то постійні мешканці Криму — принаймні в Капсіхорі — настільки русифіковані, що національної проблеми не створюють. Якщо ж ідеться про Україну, то її категоричне несприйняття стало, сказати б, органічною ознакою тих кримчан, чий корені лішилися у “внутренних губерниях”.

КРИМ І УКРАЇНА

М. С. Хрущов напідпитку переписав Крим із Російської Федера-

молочних — 8, а торгівля овочами та картоплею в державному секторі повністю припинилася. Дуже помиляється той, кому здається, що Україні подарували райську місцину, створену Богом спеціально для курортів. Насправді йшлося про територію, сплюндровану війною, позбавлену справжніх господарів і доведену “до ручки” непризвичаєними до Півдня переселенцями. Передача півострова Україні стала терміновим засобом його реанімації. Кошти, зовсім не зайві для повенної відбудови українських регіонів, були “кинуті на Крим”. До того ж, перекинувши Дніпро біля Каховки, відселивши з рідних місць тисячі й тисячі людей, затопивши багатющі оболоні, Україна дала Криму воду й електроенергію, без яких про його соціально-економічний розвиток годі було й говорити. Як об’єкт господарювання Крим ніколи не був для України рентабельним — і не скоро ним стане. Сонце і море — прибуткові за своєю сутністю — працюють на економічну “тінь”.

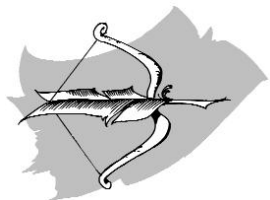
РЕПАТРІАНТИ

Повертаючись до місця Криму в Російській імперії, варто підкреслити, що недовзі після масової еміграції татар до Туреччини та їх

справді в соціальній структурі села татари займають місце ще достойніше, ніж я написав. Щоб застерегтися від пересмиквань, підкреслю: не йдеться про те, що я “проти слов’ян” і “за татарів”, — це було б дурницею. Йдеться виключно про РІВНОПРАВНІСТЬ обох етнічних груп, якої сьогодні фактично немає (і боротися проти якої налаштовані “морські козаки” і ті, хто ховається за їх спинами).

На українській мапі Крим залишається анклавом імперсько-більшовицьких і сепаратистських настроїв. Кому “морський” голова пообіцяв шмат землі, через який виникла суперечка? Москві. Хто тримає в центрі села найбільший і найкращий тут магазин? Липецьк. Хто будуватиме (хоча й довгенько) новий санаторій на в’їзді у Капсіхор? Знову Липецьк. Це лише те, про що я знаю. Питання: що вигідніше — безкоштовно, на правах спадщини, віддати землю репатріантам чи за грубі гроші продати куди-небудь у Москву? Київським урядовцям варто пам’ятати, що татари — чи не єдина у Криму соціальна група, яка підтримує центральну владу і не ставить під сумнів легітимності перебування автономії у складі України. Хоча... Останнім часом довіра репатріантів до влади падає. Але йдеться про ту владу, яка ховається в Кончі-Заспі, про ту, яку уособлює маленький чоловічок, який випадково очолив велику націю.

• **Володимир ВОЙТЕНКО,** професор



ЧАС «КОМІСІЇ ДЛЯ КРАСИ КИЄВА» НАСТАВ. АЛЕ ХТО ЇЇ СТВОРИТЬ?

Закінчення. Початок на с. 11

торії, культури та історичного середовища Київської міської державної адміністрації, візуально позбавила храм колишньої монументальності й, фактично, зруйнувала садибне планування цілого кварталу подільського заповідника (загинув і будинок поч. XX ст. — цікава пам'ятка архітектури в стилі модерн, що стояв на цьому місці). Автотранспорт, який обслуговує цю будівлю-монстра, паркується щільним рядом прямо під стінами храму, формуючи стихійну автостоянку, що створює реальну загрозу для безцінного шедевра зодчества в разі виникнення пожежі або іншого лиха. Слід зазначити, що навіть у радянський час автостоянки поряд із пам'ятками архітектури категорично заборонялися пам'яткоохоронними інструкціями. У часи української незалежності ці інструкції, залишаючись колишніми тільки на папері, постійно порушуються там, де пахне великими грошима. До всього прилучилася ще одна біда — почалося замкнення стін і склепіння будівлі внаслідок порушення циркуляції підземних джерел; до цього призвели протиправні новобудови навколо. Всі ці чинники в атмосфері викидних газів автомашин наносять непоправної шкоди унікальному ансамблю настінних розписів храму.

СПОДІВАЮЧИСЬ ЛИШЕ НА ГОСПОДНЮ ДОПОМОГУ

Церковна община Української автокефальної православної церкви, очолювана її настоятелем отцем Стефаном, докладає титанічних зусиль для збереження унікальної храмової споруди. Неодноразово вони наймали майстрів-реставраторів (за свій рахунок) для нанесення ізоляційного тиньку на стіни вівтарної частини храму, які постійно замокають із боку бювету. А на тротуарі уздовж північного фасаду храму, щоб хоч якось відокремити автостоянку, община замовила і встановила гарні керамічні вази з квітами. Уже не перший рік отець Стефан намагається отримати від київської влади дозвіл огородити хоч невеличку територію з колишньої церковної садиби, яка, за відомими історичними планами, до революції була досить значна. Однак справа чомусь ніяк не рухається з місця.

Не може не викликати занепокоєння доля ще однієї храмової будівлі Григоровича-Барського, розташованої також на Подолі по вул. Щекавицька, 6/8 — Дмитріївської церкви. Культова споруда була зведена на честь святиителя Дмитрія Ростовського незабаром після канонізації цього визначного церковного і громадського діяча, у 1756—1758 рр. Спочатку церква розташовувалася на другому ярусі дзвіниці при старовинній подільській церкві святих Костянтина та Олени. У середині XIX ст. Дмитріївську церкву значно розширили за рахунок прибудови до дзвіниці зі східного боку прямокутного об'єму з трьома апсидами. На початку 30-их років, коли за ініціативою чиновників-атеїстів зруйнували церкву св. Костянтина і Олени, було також розібрано верхній «дзвонарний» ярус дзвіниці з грушоподібною банею. І все ж уціліли

донині об'єм Дмитріївської церкви зберігає характерні для творчої манери Григоровича-Барського особливості і законно має статус пам'ятки національного значення. Без сумніву, ця храмова споруда повинна бути в державній програмі з відтворення видатних пам'яток культової архітектури України, згідно з якою уже відродилися, як фенікс із попелу, Михайлівський Золотоверхий собор, Успенський собор Києво-Печерської лаври, церква Різдва Христового на Подолі та ін. Однак Дмитріївська церква досі знаходиться на балансі сусідньої середньої школи як спортивний зал. Але найбільше тривожить факт, що, порушуючи межі охоронної зони цієї пам'ятки національного значення (котра, як уже згадувалось, повинна бути не менше 50 метрів), нині із вражаючою швидкістю зводиться велика будівля. Вона майже впритул, на відстані 6-ти метрів, стоїть біля східної (вівтарної) частини церковної споруди, заважаючи нормальному візуально-естетичному сприйняттю цього видатного зразка архітектури українського бароко. До речі, оту 6-метрову відстань господарі новобудови збираються використати для проїзду вантажних машин. Ця обставина в майбутньому (коли церковній будівлі повернуть її першопочаткову духовну функцію) буде заважати проведенню хресних ходів навколо храму. Засмучує і те, що будівництво нової споруди ведеться прямо на території, що колись, як підтверджує наявна іконографічна документація, належала церковній садибі.

За свідченнями місцевих жителів, у результаті масштабних будівельних робіт, що проводяться поряд із пам'яткою, в її стінах утворилися і збільшуються тріщини, обва-

церковної общини імені святиителя Дмитрія Ростовського, яка нещодавно народилася на Подолі. Вони звертаються з листами в різні інстанції, «стукають у двері» відповідних державних закладів, і хочеться сподіватися, що ці двері для них відкриються... Вірю, що з Господньою допомогою знайдуться і спонсори — благодійники для цієї благородної акції.

На початку 1990 рр. автору цих рядків — тоді науковому співробітнику інституту «Укрпроектреставрація» — разом із відомим архітектором-реставратором В. І. Корнеевою пощастило займатися розробкою проекту реставрації Дмитріївської церкви, виконати необхідні для цього історико-архівні дослідження. У процесі копіїв тривалої роботи були виявлені історичні документи (текстові та іконографічні), що дозволили створити проект на ґрунтовному науковому рівні, цілком достатньому, щоб повернути споруді історично достовірний вигляд. Проектні матеріали зберігаються в архіві інституту й можуть бути використані для відтворення храму. Реставрація Дмитріївської церкви, безумовно, повернула б цьому важливому в культурно-історичному й архітектурно-художньому відношенні об'єкту Подолу його колишнє містобудівельне значення.

«ВІДТВОРЕННЯ» ЧИ СПОТВОРЕННЯ?

Останнім часом у ЗМІ стали з'являтися тривожні повідомлення, що на Подолі, поряд із Покровською церквою — також шедевром Григоровича-Барського, — планується «відтворення» якоїсь вірменської церкви. За історичними джерелами, вірменська церква на Подолі справді була, але згоріла під

час пожежі. А в середині XVIII ст. поряд із її колишніми фундаментами було збудовано Покровську церкву, яка дійшла до нашого часу, добре зберігши свій барочний вигляд. Щодо старовинної вірменської церкви, то про її архітектурний вигляд, матеріали, форми, конструкції ніяких відомостей не збереглося. Тому зрозуміло, що в яких би кітчево-історичних, супермодернових або інших формах вірменську церкву знову не збудували б, цей новобуд буде неприпустимою нісенітницею, схожою на згадуваний уже бювет поряд із церквою Миколи Набережного.

Щоб задовольнити релігійні потреби київських вірмен, можна підшукати в місті достатньо інших майданчиків, більш придатних для цієї мети, не спекулюючи фактами віддаленої історії, які для самих вірмен на сьогоднішній день не є гостро актуальними.

Багато наших співвітчизників зараз уже мають можливість виїжджати за кордон і бачити своїми очима, як у цивілізованих країнах дбайливо зберігається історико-культурний спадок, архітектурно-художній зокрема. Мимоволі виникає питання: чому такого ставлення до культурного надбання немає в нас в Україні? Адже цей спадок — невід'ємна складова частина загальнолюдської культурної скарбниці, а український уряд неодноразово підписував різні угоди міжнародного рівня (хартії, конвенції) про дбайливе ставлення до пам'яток архітектури та історії, збереження автентичного вигляду пам'яток охоронних архітектурних зон, історичних природних ландшафтів і т.д. Адже без цього немає чого й розраховувати, що нашу країну коли-небудь як рівню приймуть у світове співтовариство.

Дозволю собі зазначити, що за ситуацію, яка склалася в країні, за пануюче правове свавілля, відповідальні не тільки чиновники, що заповівають перед інвесторами і замовниками різних будівельно-реконструкційних робіт, але, і не в останню чергу, амбіційні архітектори, які прагнуть слави й великих зарплат. Вони безцеремонно загарбують заповідні зони своїми новобудами, що безкарно плюндрують «реконструкціями» пам'ятки архітектури. Хтось із журналістів назвав цей процес «реконвращаціями», маючи на увазі аж надто поширену останнім часом практику поєднання реставраційних і реконструкційних робіт, що спотворюють пам'ятку до невпізнання.

Саме такі горе-архітектори,



Портрет святиителя Дмитрія Ростовського. XVIII ст.

котрі при нинішніх ринкових стосунках стали володарями приватних творчих майстерень, мають статус чиновників різних рівнів і, отже, активно беруть участь у діяльності (а правильніше — в антидіяльності) різноманітних пам'яткоохоронних органів. Через зазначені обставини вважаю, що варто було б створити особливий комітет з порятунку національних художніх цінностей, куди б увійшли інтелектуали, освічені, патріотично спрямовані люди різних професій, що не переслідують комерційної мети. У дореволюційні часи були, як відомо, такі органи, як «Імператорське археологічне товариство», «Комісія для краси міста» і т. ін. І в наш час у багатьох історичних центрах Європи проблеми їхньої сучасної забудови вирішують ради почесних громадян. А коли трапляються випадки порушення містобудівельних норм, то відповідальність лягає на архітекторів, котрі зобов'язані ґрунтовно знати законодавство своєї країни і котрих за помилки та порушення позбавляють ліцензій. Час уже й до нашого пам'яткоохоронного законодавства внести відповідне доповнення про пряму відповідальність архітекторів та інших проектувальників за їхні витвори.

● **Михайло ДЕГТЯРЬОВ**, мистецтвознавець, член Спілки художників України, дійсний член Нью-Йоркської академії наук

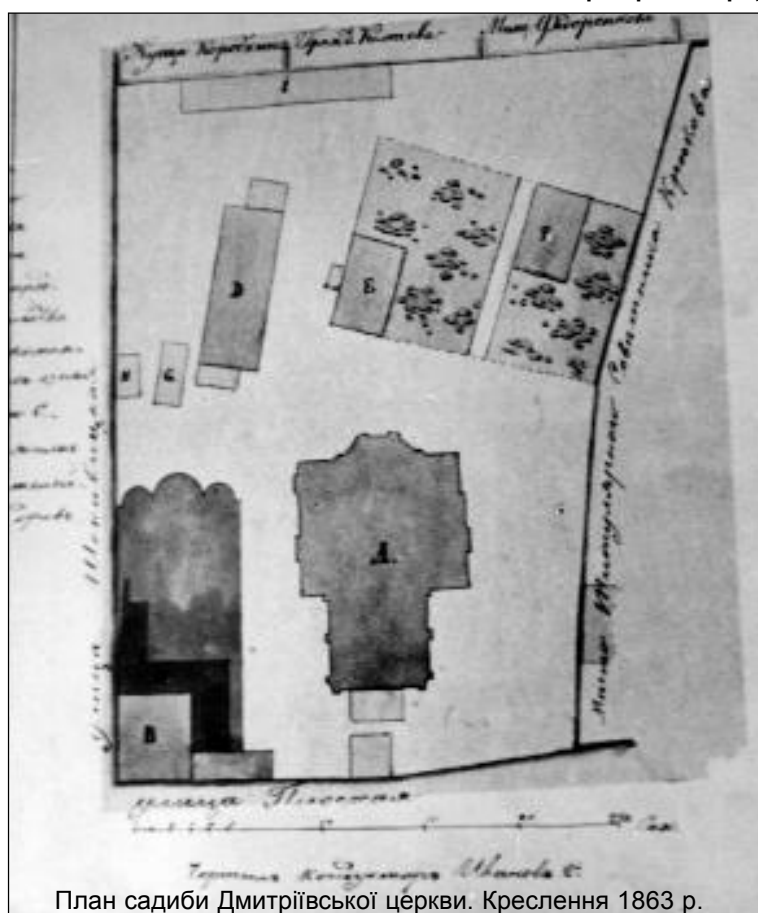
P.S. Коли цей матеріал готувався до друку, редакція газети отримала додатково від настоятеля храму Миколи Набережного о. Стефана Яремчука ще більш вражаючу інформацію: всупереч рішенню Київради (від 23 жовтня 2003 р. за № 122 (995)) про повернення у постійне користування земельної ділянки біля храму і, нехтуючи чинним пам'яткоохоронним законодавством, зараз держадміністрація Подільського району (голова Григорій Романюк) всілякими засобами сприяє фірмі «Гарантія-Набережна» у будівництві приватного готелю на невеличкій ділянці поміж перлинами національної архітектури — церквами Миколи Набережного та Іллінською. При цьому планується знищення гранітного Хреста зі дзвоном, встановленого 1993 року Київським фондом культури за проектом архітектора А. Ігнащенка та освяченого спочилим патріархом Володимиром (Романюком). «Всім тим, хто поклав життя своє на вівтар України» — репресованим священнослужителям та всім вірним Української Православної Церкви. Передбачається також руйнація поховань священнослужителів на закритому в 30-ті роки XX ст. церковному цвинтарі, розташованому на церковній території.



Нова громіздка споруда будується перед вівтарною частиною Дмитріївської

люються цінні елементи декору фасадів. Інтенсивний процес руйнування будівлі очевидний також для самого автора даної статті, який оглядав його два роки тому при написанні книги «Подільські храми Києва» (виданої в 2003 р. видавництвом «Техніка»), де цілий розділ присвячено Дмитріївській церкві. Невідомо, хто й коли відірвав охоронну дошку з північного фасаду будинку. Нині він перебуває у край незадовільному технічному стані, і якщо негайно не провести протиаварійні заходи, то незабаром ми втратимо цю перлину.

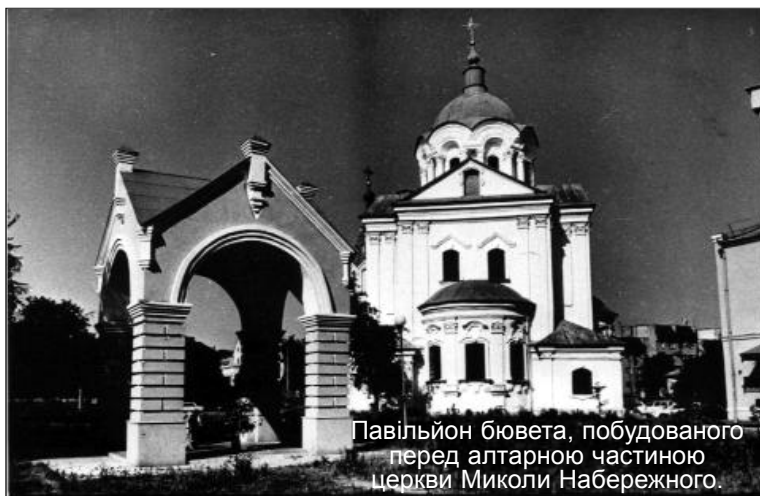
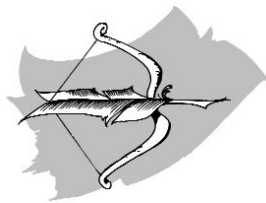
Зважаючи на всі наведені вище факти, заслуговують схвалення і підтримки зусилля по відродженню храму, яких докладають члени



План садиби Дмитріївської церкви. Креслення 1863 р.



Фрагмент північного фасаду Дмитріївської церкви, від якого відірвана пам'ятна дошка.



Павільйон бювета, побудованого перед алтарною частиною церкви Миколи Набережного.



Офісна будівля-монстр із бетону та скла, нещодавно побудована в заповіднику "Стародавній Київ" (зліва від церкви Миколи Набережного). 2003 рік

ЧАС «КОМІСІЇ ДЛЯ КРАСИ КИЄВА» НАСТАВ. АЛЕ ХТО ЇЇ СТВОРИТЬ?

*"Сучасні архітектори завдали шкоди древнім містам Європи, перевершивши будь-якого Люфтваффе".
Йосип Бродський*

Наведене в епіграфі висловлювання поета Йосипа Бродського — лауреата Нобелівської премії, людини глобального світогляду, глибокого й сміливого мислення — стосується тих країн Європи, що у повному розумінні вважаються європейськими; тут культурні традиції, що формувалися віками, ще міцні й сьогодні, а громадське життя регулюється законами. А як ведеться історичним містам нашої країни, яка пережила стільки соціальних потрясінь, і де, не дивлячись на здобуття омріяної незалежності, досі панує правовий нігілізм?

Вичерпну відповідь на це запитання можна отримати, спостерігаючи ставлення до історико-архітектурної спадщини в багатостраждальній столиці України, найдавнішому центрі східнослов'янської цивілізації — місті Києві. Незважаючи на існування пам'яткоохоронного законодавства, такого ж суворого, як і на заході, в історичному ядрі Києва (власне, як і в інших старовинних містах країни) не менш інтенсивно, ніж у сумнозвісних 1930-ті роки руйнують цілі історичні будівлі, в тому числі й ті, що мають статус пам'яток архітектури та історії, які знаходяться під охороною держави. На їх місцях дуже швидко зростають будівлі-чудовиська з бетону і скла в примітивних геометричних формах, що кричущо не вписуються в навколишнє архітектурне середовище. Куди ж дивляться відповідальні державні особи, і чому за роки незалежності країни, як і за всі роки радянської влади, ніхто з винних у такому варварстві не поніс покарання, адекватного колосальним збиткам, нанесеним нашим національним духовним цінностям?



"Стихийна" автостоянка під стінами церкви Миколи Набережного. 2003 рік

дення ремонтів звертатися до спеціалістів-реставраторів. Таким чином, зберігаючи культурний спадок, міста Європи відчутно поповнюють свій бюджет за рахунок залучення туристів. У нас же — "ріжуть курку, яка повинна нести золоті яйця". Будь-який український, а часто й іноземний "орендатор" або "приватизатор", отримавши у своє володіння гарний історичний будинок, може оточити його високим парканом, вибити скло у вікнах, зняти дах і протримати його в такому стані рік—другий, а потім привести комісію чиновників і отримати від них дозвіл на знесення будівлі як такої, що не придатна для подальшого використання. При цьому від усіляких докорів за те, що трапилося, чиновники легко відмахуються: ну не можуть же вони заглядати в кожну шпаринку в парканах! А тим часом за парканом виростає багатоповерховий новий будинок, кожний метр "корисної площі" якого (якщо він зводиться в центрі міста) буде приносити його хазяям, зрозуміло, набагато більший прибуток, ніж який він з'явився бесь на околиці, де йому й належить бути на законних підставах. Новобудівничим і реконструкційним вандалізмом у Києві вже охоплені майже всі його заповідні архітектурно-охоронні зони, де, відповідно до чинного законодавства, категорично заборонено провадити будь-які масштабні будівельні роботи, а дозволено лише відновлення втрачених архітектурних елементів. Протиправне будівництво нині все частіше відбувається на території Державного історико-архітектурного заповідника "Стародавній Київ", до якого входить більша частина Подолу — найдревнішого торгового-ремісничого району Києва. Реальна небезпека вже загрожує на Подолі шедеврам українського бароко — культовим спорудам XVIII ст., створеним генієм знаменитого зодчого І. Григоровича-Барського. Ці храмові будівлі по праву є пам'ятками архітектури національного значення,

охоронна зона яких, за чинним законодавством, повинна поширюватися не менш, ніж на 50 метрів навколо них по периметру. Хочугадати, що порівняно з досить щільно заселеними країнами Європи, в яких навколо пам'яток архітектури визначено часто 300-метрова охоронна зона, наша норма сміхотворно мізерна, але й вона постійно порушується. Прикладом такого грубого порушення законодавства є спорудження поряд із храмом Миколи Набережного на Подолі, на відстані не більше 20 метрів на схід від храму, бювету з цегляним павільйоном зверху. Цей факт активно обговорювався в ЗМІ і викликав негативну оцінку громадськості. Повідомлялося, що будівництво бювету було здійснене всупереч позиції церковної общини Миколи Набережного, фактично, на території колишньої церковної садиби. Колись на цьому місці, поряд із церквою, був цвинтар, тому під час будівельних робіт знаходили велику кількість людських кісток. Павільйон бювету, зведений у псевдоісторичних формах (що нагадують церковний ківорій), строкато розмальований, має вигляд абсолютно недоречний в історичному середовищі історико-архітектурного заповідника "Стародавній Київ", на території якого розташований храм Миколи Набережного. Створюючи різкий контраст із шляхетно-вишуканим архітектурним обличчям старовинної сакральної будівлі, павільйон бювету нахабно відволікає увагу від пам'ятки, порушує уявлення про хронологічну послідовність і стилістичні особливості забудови заповідної території Подолу.

Ще однією вкрай негативною подією в долі храму стало спорудження з північно-східного боку від нього величезної багатоповерхової офісної будівлі з бетону й скла. Ця масштабна новобудова, здійснена, до речі, без належного погодження з Управлінням охорони пам'яток іс-

Продовження на с. 12



Церква Св. Константина та Олени і дзвіниця. Загальний вигляд з південного заходу

План та західний фасад дзвіниці при церкві св. Константина та Олени. Фіксаційне креслення І. Кедріна. 1841 рік

РЕКОНСТРУКЦІЙНИЙ ВАНДАЛІЗМ

Зрозуміло, йдеться не про перетворення старовинних міст у суцільні "недоторканні" заповідники й музеї, але проблеми сучасного містобудівництва повинні вирішуватися раціональним, розумним чином... Так, як це відбувається в культурних країнах, де не меншою мірою, ніж у нас, темп життя відбивається на історичних центрах. Однак там, до прикладу, для будівництва величезних банкових, офісних, торгових, готельних і т. ін. будівель відводяться (як правило, за межами історичних районів) спеціальні ділянки, що називаються "діловими" центрами; а старовинні частини міст зберігають свою "ауру", свій історико-архітектурний образ, що формувався віками. Це характерно для Парижа, Мадрида, Лондона, Відня, Будапешта, Кракова та багатьох інших столичних міст Європи. Тож лукаві твердження наших доморожених демагогів від архітектури про те, що розвиток столиці України прямує загальноєвропейським шляхом, не відповідає дійсності, а ті з наших земляків, хто бував за кордоном, переконуються в цьому вочевидь.

Безперечно, в Європі для сучасних потреб — невеликих готелів, офісних приміщень, магазинів — успішно пристосовують і старовинні будівлі, однак при цьому вони не втрачають свого автентичного вигляду. Якщо, наприклад, банкір або комерсант бере в оренду гарний будинок — пам'ятку архітектури, то він підписує угоду з відповідними державними інстанціями про те, що зобов'язаний бережливо використовувати будівлю, нічого в ній не переробляти, а для прове-



СУД ТА ДІЛО

Такими словами закінчується постанова Верховного Суду України від 3 грудня, в якій визнано недейсними результати другого туру президентських виборів 21 листопада ц. р., а дії Центральної виборчої комісії щодо встановлення результатів повторного голосування неправомірними. Постанова ЦВК про оголошення Президентом України Віктора Януковича скасована.

Це був безпрецедентний у політичній історії України судовий розгляд. П'ять днів до цієї події була прикута увага не тільки української спільноти, а й світової громадськості, що пояснюється кількома надзвичайними моментами.

По-перше, справді ніколи раніше найвищий судовий орган у нашій країні не розглядав такої масштабної справи.

По-друге, від цього рішення залежало, чи увійде в правове поле і чи буде розв'язаний соціально-політичний конфлікт, що виник унаслідок системних зловживань та використання адміністративного тиску з боку претендента від влади, що особливо рельєфно виявилось під час голосування 21 листопада.

По-третє, питання розглядалось судовою палатою у цивільних справах Верховного Суду в повному складі; вердикт підписали всі без винятку судді.

По-четверте, розгляд відбувався у дні, коли Київ, уся Україна вирували людом — мільйони вийшли на площі й вулиці міст і сіл, щоб відстояти своє право вибору.

По-п'яте, цей судовий процес став зразком повної відкритості та демократичності — всі засідання, окрім перебування суддів у дорадчій кімнаті, у прямій телепередачі міг бачити практично весь український народ.

Звичайно, все це накладало на суддів надзвичайно високу відповідальність. Було очевидно, що кожне положення винесеної ухвали прискількиво зважувати-

меться на терезах української Феміди, кожне слово, мовлене суддями, розглядатиметься під мікроскопом зацікавленості сторін, навіть кожен їхній жест та міміка відповідно сприйматиметься серцями мільйонних мас.

І треба віддати належне суддям: вони трималися виключно у рамках процедури та закону, при цьому були уважними, толерантними,

А от неправедний тиск можна було спостерігати зовсім з іншого боку. Хто, як не Кучма, в процесі судового розгляду заявляв, що не погодиться на переголосування, що треба проводити тільки нові вибори? І це вже голос не з вулиці, не пересічного громадянина, а ґаранта Конституції. Та й цього Даниловичу вдалося зама-

лю: він втягнув у внутрішні

яких так прагли Кучма з Януковичем. За суттю Верховний Суд задовольнив скаргу довіреної особи Ющенка Миколи Катеринчука частково, відкинувши вимогу визначити переможця перегонів за результатами першого туру, в якому першість мав Віктор Ющенко. Однак саме ця частковість і означає повноту задоволення поданої скарги за суттю. Якби суд погодився задовольнити згадану частину скарги, то, по-перше, це суперечило б закону, за яким для перемоги в першому колі потрібно набрати більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні (такого результату не мав жоден кандидат); по-друге, сам Ющенко ніколи б на та-

ких так прагли Кучма з Януковичем. За суттю Верховний Суд задовольнив скаргу довіреної особи Ющенка Миколи Катеринчука частково, відкинувши вимогу визначити переможця перегонів за результатами першого туру, в якому першість мав Віктор Ющенко. Однак саме ця частковість і означає повноту задоволення поданої скарги за суттю. Якби суд погодився задовольнити згадану частину скарги, то, по-перше, це суперечило б закону, за яким для перемоги в першому колі потрібно набрати більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні (такого результату не мав жоден кандидат); по-друге, сам Ющенко ніколи б на та-

ких так прагли Кучма з Януковичем. За суттю Верховний Суд задовольнив скаргу довіреної особи Ющенка Миколи Катеринчука частково, відкинувши вимогу визначити переможця перегонів за результатами першого туру, в якому першість мав Віктор Ющенко. Однак саме ця частковість і означає повноту задоволення поданої скарги за суттю. Якби суд погодився задовольнити згадану частину скарги, то, по-перше, це суперечило б закону, за яким для перемоги в першому колі потрібно набрати більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні (такого результату не мав жоден кандидат); по-друге, сам Ющенко ніколи б на та-

ких так прагли Кучма з Януковичем. За суттю Верховний Суд задовольнив скаргу довіреної особи Ющенка Миколи Катеринчука частково, відкинувши вимогу визначити переможця перегонів за результатами першого туру, в якому першість мав Віктор Ющенко. Однак саме ця частковість і означає повноту задоволення поданої скарги за суттю. Якби суд погодився задовольнити згадану частину скарги, то, по-перше, це суперечило б закону, за яким для перемоги в першому колі потрібно набрати більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні (такого результату не мав жоден кандидат); по-друге, сам Ющенко ніколи б на та-

ких так прагли Кучма з Януковичем. За суттю Верховний Суд задовольнив скаргу довіреної особи Ющенка Миколи Катеринчука частково, відкинувши вимогу визначити переможця перегонів за результатами першого туру, в якому першість мав Віктор Ющенко. Однак саме ця частковість і означає повноту задоволення поданої скарги за суттю. Якби суд погодився задовольнити згадану частину скарги, то, по-перше, це суперечило б закону, за яким для перемоги в першому колі потрібно набрати більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні (такого результату не мав жоден кандидат); по-друге, сам Ющенко ніколи б на та-

ких так прагли Кучма з Януковичем. За суттю Верховний Суд задовольнив скаргу довіреної особи Ющенка Миколи Катеринчука частково, відкинувши вимогу визначити переможця перегонів за результатами першого туру, в якому першість мав Віктор Ющенко. Однак саме ця частковість і означає повноту задоволення поданої скарги за суттю. Якби суд погодився задовольнити згадану частину скарги, то, по-перше, це суперечило б закону, за яким для перемоги в першому колі потрібно набрати більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні (такого результату не мав жоден кандидат); по-друге, сам Ющенко ніколи б на та-

ких так прагли Кучма з Януковичем. За суттю Верховний Суд задовольнив скаргу довіреної особи Ющенка Миколи Катеринчука частково, відкинувши вимогу визначити переможця перегонів за результатами першого туру, в якому першість мав Віктор Ющенко. Однак саме ця частковість і означає повноту задоволення поданої скарги за суттю. Якби суд погодився задовольнити згадану частину скарги, то, по-перше, це суперечило б закону, за яким для перемоги в першому колі потрібно набрати більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні (такого результату не мав жоден кандидат); по-друге, сам Ющенко ніколи б на та-

ких так прагли Кучма з Януковичем. За суттю Верховний Суд задовольнив скаргу довіреної особи Ющенка Миколи Катеринчука частково, відкинувши вимогу визначити переможця перегонів за результатами першого туру, в якому першість мав Віктор Ющенко. Однак саме ця частковість і означає повноту задоволення поданої скарги за суттю. Якби суд погодився задовольнити згадану частину скарги, то, по-перше, це суперечило б закону, за яким для перемоги в першому колі потрібно набрати більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні (такого результату не мав жоден кандидат); по-друге, сам Ющенко ніколи б на та-

ких так прагли Кучма з Януковичем. За суттю Верховний Суд задовольнив скаргу довіреної особи Ющенка Миколи Катеринчука частково, відкинувши вимогу визначити переможця перегонів за результатами першого туру, в якому першість мав Віктор Ющенко. Однак саме ця частковість і означає повноту задоволення поданої скарги за суттю. Якби суд погодився задовольнити згадану частину скарги, то, по-перше, це суперечило б закону, за яким для перемоги в першому колі потрібно набрати більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні (такого результату не мав жоден кандидат); по-друге, сам Ющенко ніколи б на та-

ких так прагли Кучма з Януковичем. За суттю Верховний Суд задовольнив скаргу довіреної особи Ющенка Миколи Катеринчука частково, відкинувши вимогу визначити переможця перегонів за результатами першого туру, в якому першість мав Віктор Ющенко. Однак саме ця частковість і означає повноту задоволення поданої скарги за суттю. Якби суд погодився задовольнити згадану частину скарги, то, по-перше, це суперечило б закону, за яким для перемоги в першому колі потрібно набрати більше половини голосів виборців, які взяли участь у голосуванні (такого результату не мав жоден кандидат); по-друге, сам Ющенко ніколи б на та-

дентський термін, нагадаю, закінчився 30 листопада ц. р., за законодавством, ще формально підписує всі державні акти. На жаль, він, використовуючи цю можливість, робить усе для того, щоб зволікати процес. Так, не виконано рішення Верховної Ради про недовіру Кабінетові Міністрів, що передбачає його відставку. Не розв'язане питання з ротацією Центральної виборчої комісії, якій виголошено парламентську недовіру й незаконні дії якої виявилися в ході судового розгляду. Новий законопроект, спрямований на уникнення порушень і зловживань, ще не прийнятий Верховною Радою, а старий Кучма відхилив, скориставшись правом вето.

Кучма з Януковичем звинувачують опозицію в тому, що вона не розблокувала приміщення Кабміну та Адміністрації Президента, як було домовлено за "круглим столом". Опозиція твердить, що вина в цьому лягає на Кучму та Януковича, які порушують Конституцію, не реагуючи на рішення Верховної Ради, наслідком яких має бути відставка уряду та оновлення складу ЦВК. До того ж, вимагають негайного проведення так званої політреформи, яка жодного стосунку до завершення виборчого процесу не має.

Розрахунок нинішнього режиму очевидний: якомога довше зволікати, доки на виручку не придуть хрещенські морози і під їхнім натиском не зів'януть помаранчеві кольори Майдану. Але в цьому кучмо-януковичі помиляються. Український народ, який відчув себе єдиною державною нацією, уже виніс свій вердикт злочинному кланово-олігархічному режимові: його місце на смітнику історії. І це рішення остаточне й оскарженню не підлягає. Це тільки справа часу. І якщо в нинішніх тимчасових є бодай грам совісті, то не слід ще більше ускладнювати кризу, а пора набратися мужності й мирно відійти.

• Віталій КАРПЕНКО

РІШЕННЯ
ОСТАТОЧНЕ.
ОСКАРЖЕННЮ НЕ ПІДЛЯГАЄ

безпристрасними і, звичайно, об'єктивними. Щоправда, уникнути звинувачень не вдалося: представники влади не минали нагоди казати, що, мовляв, рішення, винесене судом, прийняте під тиском.

Звичайно, тиск був. Бо хіба можна не відчувати виривання емоцій десятків тисяч людей на Майдані та біля самого приміщення суду, які вимагали одного — справедливості? Адже не таємниця, що довіра до судової системи, яка не раз демонструвала, що працює за "телефонним правом", в українського люду була підірвана. І мітинговий тиск підштовхував високий суд аж ніяк не до потурання вулиці, а навпаки — до дій за законом, а не, як висловився один науковець, за ЗЕКОном. Тому саме такий тиск слід вважати тиском праведним, бо він лежить у межах права.

наші справи також президента Росії. Під час зустрічі з Путіним у підмосковному аеропорту, фактично на задвірках, — це ж треба, така ганьба для Глави великої європейської держави! — вони обидва з глибокодним виглядом повторювали тільки про нові вибори.

Хіба не на Верховний Суд були розраховані ці політичні тиради? Подейкують, що великий тиск на суд чинився також із боку Президентаської Адміністрації та оточення Прем'єр-міністра. Однак судді виявилися на висоті, не піддалися і значною мірою врятували добряче підмочену за президентства Кучми репутацію нашої судової системи та зберегли імідж України в очах світового співтовариства, довівши, що в ній усе-таки є паростки демократизму. Як уже знаємо, суд виніс вердикт провести переголосування другого туру, а не нові вибори,

ке не погодився: він знає свою силу й хоче бути повністю легітимним, без найменшої тіні сумніву, Президентом усієї України.

Верховний Суд прийняв також окрему ухвалу, спрямовану до Верховної Ради, Президента й Генерального прокурора. На жаль, ця частина судового рішення ще не оприлюднена, тому можна здогадуватися, що в ній ідеться про порушення, які були з'ясовані й установлені в ході розгляду даної справи і які стосуються високих адресатів.

Що ж впливає з цього справді доленосного для українського народу судового рішення?

Перше і головне: 26 грудня відбудеться переголосування другого туру президентських виборів. У ньому мають право брати ті ж особи — Віктор Ющенко та Віктор Янукович. Обидва заявили про свою готовність

справді чесне, у рамках правового поля змагання гідних суперників. Переможе той, хто набере більше голосів. Якщо виходити з результатів голосування у першому турі, а також із революційно наелектризованою нинішньої ситуації, то, звичайно, безсумнівні шанси перемогти сьогодні у Віктора Ющенка.

Третє. У випадку, якщо Янукович зніме свою кандидатуру менше ніж за десять днів до голосування, то в бюлетені залишиться прізвище тільки Віктора Ющенка. Тоді йому, щоб стати президентом, необхідно набрати більше половини голосів виборців, які придуть до виборчих урн. Навряд чи хто сумнівається, що він їх набере.

Барометр політичної погоди показує, що Віктор Ющенко фактично вже сьогодні є народним Президентом України. Але формально Президентом ще треба стати. Леонід Кучма, чий прези-

ПОЗИЦІЯ

Лідер коаліції "Сила народу" Юлія Тимошенко переконана, що Леонід Кучма має всі важелі для вирішення політичної та економічної кризи в Україні. Попри це, він не вніс до парламенту нового списку членів ЦВК, не підписав відставки уряду та відхилив закони, які б не дозволили фальсифікувати виборчий процес під час переголосування. Ю. Тимошенко вважає, що Кучма хоче будь-що зберегти владу. З цієї метою чинний Президент прагнув втілювати ідею проведення нових виборів та відновити пріоритет конституційної реформи. На шляху першої ідеї стало рішення Верховного Суду, яке практично перекреслило можливість довготривалого перебування Кучми в президентському кріслі. Адже процес проведення повторних виборів міг би затягнутися на місяці. За цей час можна було б виробити нові шляхи фальсифікацій та досягнення бажаного для влади результату. З іншого боку, попри прихильність до ідеї негайного втілення конституційної реформи соратника пердвирборної кампанії опозиції Олександра Мороза, проект 4180, який міг би перетворити майбутнього президента в посадову особу з формалізованими повноваженнями, так і не набув чинності. Фракції "Наша Україна" і БЮТ поставили вимогу негайного втілення зако-

КУЧМА НЕ МАЄ ЧІТКОГО ПЛАНУ ДІЙ

нопроектів, які б унеможливили фальсифікації під час переголосування виборів, а розгляд конституційної реформи запропонували перенести на пізніший термін. У результаті Верховна Рада, попри одностайну підтримку реформи з боку провладних фракцій, а також фракцій соціалістів та комуністів, не змогла набрати 300 голосів. Попри розбіжності в позиції соціалістів з одного боку та "Нашої України" і БЮТ з іншого, Ю. Тимошенко заявила, що склад коаліції "Сила народу" залишається незмінним. На її думку, істотного конфлікту щодо конституційної реформи між сторонами не відбулося.

На думку Ю. Тимошенко, в Кучми "немає чіткого плану, як діяти в такій ситуації". Вона не виключає, що в плані Кучми входить "проведення четвертого, п'ятого, шостого та сьомого туру виборів, щоб таким чином затриматися при владі". Тимошенко заявила, що нинішній Президент Леонід Кучма "створює штучні кризи й намагається знайти собі місце в майбутній Україні". Він не хоче розлучатися з владою і не "хоче йти на пенсію. Йому не потрібні гарантії, йому потрібна влада". За словами лідера БЮТ, Кучма "зараз думає над концепцією нової кризи". "Ду-

же важливо, щоб він заспокоївся і все-таки вирішив піти на пенсію", — додала Ю. Тимошенко.

Попри затягування з боку провладних народних депутатів процесу прийняття рішень, які вкрай потрібні Україні, команда Віктора Ющенка, за словами Ю. Тимошенко, діятиме рішуче. Цього від опозиціонерів вимагають сотні тисяч українців, які вже третій тиждень беруть участь в акціях протесту по всій Україні. "На Майдані Незалежності не випадкові, культурні й відповідальні люди, які розуміють, що їхня присутність вирішальна для процесів, що відбуваються в державі. Те, що ми маємо зараз, досягли не політики, а народ".

"Політики обох таборів не звикли до того, що є народ. І не розуміють, що він — головний суб'єкт політичних процесів. Вони діють у старому форматі, — наголосила Юлія Тимошенко. — Тому я спокійно сприймала переговори під час "круглого столу" в Маріїнському палаці. Бо для того, щоб домовленість про розблокування державних установ у Києві набрала легітимності, на переговори потрібно було запросити Майдан. І його представники сказали б, що ними керують не політики, а інтереси держави. Українці вже не втратять

можливості мати таку країну, про яку вони мріяли. Люди не пойдуть додому, доки не почують, що Ющенко став президентом. Мені хотілося б, щоб політики більше вірили в силу людей. Адже якщо влада піде проти їхньої волі, то народ не терпить жодного політика. Навіть якщо Ющенко спробує спинити людей, то в нього нічого не вийде," — сказала лідер БЮТ.

Щодо планів на майбутнє, Ю. Тимошенко повідомила про те, що найближчим часом має бути сформований склад Уряду народної довіри. Усе залежить од того, як домовляться народні депутати. На запитання про можливість обійняти посаду прем'єра після обрання Ющенка Президентом України Тимошенко сказала: "Це було б добре...". Та водночас зауважила, що для неї не важливо, на якій посаді вона працюватиме. "Навіть якщо це буде Віце-прем'єр із гуманітарних питань. Я все одно працюватиму в уряді при Президентові Ющенку", — сказала вона. Ю. Тимошенко впевнена в перемозі Ющенка на президентських виборах. Вона сказала, що в парламенті вже розпочався процес формування більшості під майбутнього Президента України Ющенка. І перемозі Ющенка не зможе перешко-



дити, на її думку, навіть нинішній склад ЦВК. За словами Тимошенко, команда Ющенка посилить контроль у тих регіонах України, де були зафіксовані наймасштабніші маніпуляції на виборах.

Також на прес-конференції лідер БЮТ спростувала неправдиву від її імені заяву про те, що будуть ліквідовані парламентські комітети, на чолі яких стоять комуністи. "Компартія самознищилася під час президентських виборів. Зараз немає з ким боротися," — сказала Ю. Тимошенко.

• Богдан ГДАЛЬ



ФУТБОЛ

От так непомітно Чемпіонат України серед команд Вищої ліги дістався проміжного фінішу. Літньо-осіння частина змагань завершилася, і команди пішли на заслужені зимові канікули. Хоча, звісно, не всі. Через перенесений матч "Шахтар"—"Іллічівець", ці команди приєднаються до своїх колег тижнем пізніше. Спробуємо підсумувати половину пройденної дистанції.

Якщо ми подивимося на турнірну таблицю, то побачимо звичну для себе картину, яка вже стала своєрідною традицією у вітчизняному чемпіонаті. Так, на вершині знову розташувалися два українські гранди — "Шахтар" та "Динамо". Упродовж першого кола ці команди тільки те й робили, що конкурували за першу сходинку перегонів. Не можу сказати, чи знайдеться нарешті команда, яка стане гідним конкурентом цим двом лідерам. І зараз ми бачимо перевагу киян у два очка, але, мабуть, це лише до 10 грудня. Я дуже сумніваюся, що донецькі втратять перемогу над "Іллічівцем" у перенесеному матчі. Хоча не будемо себе тішити ілюзіями, а дочекаємося матчу. Та є ще маленьке "але". Не потрібно забувати про ще одну донецьку команду — "Металург". Її відставання від дуету лідерів складає лише три очка. Хоча виступ металургів у Кубку УЄФА не вразив. Зарано ще "Металургу" грати на європейських турнірах, та й конкурувати з українськими грандами. Легіонерний склад цієї

команди не спроможний вирішувати високих завдань.

От кого жаль, так це дніпропетровське "Дніпро". Головному тренеру Євгену Кучеревському вдалося створити справжню українську (жодного легіонера) бойову команду, яка вже показала в Європі, як можуть грати українці. Приємно констатувати той факт, що дніпропетровці забезпечили собі участь у весняній частині розіграшу Кубка УЄФА. Перед Кучеревським стояло надскладне завдання: вирі-

матчах ми відстоюємо честь України на європейському футбольному рівні. На жаль, такі досягнення не приносять дорогоцінних очок у національному чемпіонаті. "Дніпро" крокує лише шостим. Нагадаю, що лише чотирьма лідерами зможе в новому сезоні грати в Європі. Але ми — оптимісти, тож будемо вірити, що такі команди, справді українські, віднайдуть у собі сили гідно грати як у Європі, так і в Україні. На жаль, не останню роль у футбольній політиці відігра-



БЕЗ ЯВНОГО ЛІДЕРА НА ЗИМОВІ КАНІКУЛИ



шити, на що робити акцент — на іграх Кубка УЄФА чи на іграх національного чемпіонату? І схоже, за результатами, ставку було зроблено на перше. Адже саме в таких

ють фінанси, з якими у дніпропетровців не так "широко", як у грандів. Та професіоналізм і натхнення не завжди можна купити за мільйони доларів, і "Дніпро" цьому

яскравий приклад. А от харківський "Металіст" має заможних господарів, але поки що перебуває лише на сьомому місці в чемпіонаті. Звісно, виправдання можна знайти в тому, що команда повернулася до "вишки" з першої ліги. Побачимо, як зіграють у другому колі.

Не на жарт точилася боротьба в нижній частині турнірної таблиці, де відразу шість колективів тільки те й робили, що мінялися місцями. А в підсумку сімферопольська "Таврія", яка майже все перше коло перебувала на передостанній сходинці турнірної таблиці, завдяки двом перемогам у заключних матчах зуміла піднятися відразу на три сходинки. Згадаймо ситуацію з передостаннім матчем чемпіонату за участю "Таврії", яка вдома мала приймати "Закарпаття". Спочатку матч

було пренесено. Гості посилалися ніби на те, що не змогли дістатися до місця зустрічі через негоду. Коли вже Бюро Професіональної футбольної ліги визначилося з терміном перенесеного матчу, сімферопольці не погодилися з рішенням і клопотали про те, щоб їхньому супернику зарахували технічну поразку. Але ситуація вирішилася сама собою. Увечері 2 грудня на телеканалі "1+1" з інтерв'ю виступив перший віце-президент ФК "Закарпаття" (президент "Закарпаття" Паулюс знаходиться під слідством) М. В. Щербей, який сказав, що команда не змогла вилетіти до Криму через незадовільний психологічний стан гравців і що вони не мали ніяких транспортних перешкод для прибуття на гру в Сімферополь... Саме ці слова Щербей і стали приводом для термінового зібрання Бюро ПФЛ України, на якому й було винесено рішення про зарахування технічної поразки "Закарпаттю". До речі, технічну поразку зараховано й дублюючому складу "Закарпаття" у матчі з

"Таврією". Окрім того, Бюро ПФЛ зобов'язало ФК "Закарпаття" перерахувати на ПФЛ грошовий обов'язковий внесок у сумі 10000 у. о. у гривневому еквіваленті. Також ФК "Закарпаття" повинен відшкодувати фактичні витрати ФК "Таврія", пов'язані з організацією матчів 14-го туру основних та дублюючих складів команд "Таврія"—"Закарпаття", а це близько 10—14 тисяч гривень.

Не можу не згадати і про бориспільський "Борисфен". Команда так і не змогла в першому колі поради́ти бодай одній перемозі. Сім нічиїх, сім поразок, сім очок — от і весь доробок. Із сумом доводиться констатувати той факт, що не одна українська команда через ті ж такі фінанси не може знайти свою гру та належним чином виховувати молодь.

Так чи інакше, але перше коло залишилося в минулому. Дочекаємося ще 10 грудня і тоді поставимо остаточну крапку, й сподіватимемося на весну, коли знову прокинеться гра мільйонів.

Становище команд:

"Динамо" — 38;
"Шахтар" — 36;
"Металург" Д — 32;
"Волинь" — 25;
"Чорноморець" — 23;
"Дніпро" — 23;
"Металіст" — 20;
"Іллічівець" — 20;
"Арсенал" — 20;
"Кривбас" — 18;
"Таврія" — 15;
"Металург" З — 14;
"Ворскла-Нафтогаз" — 12;
"Закарпаття" — 11;
"Оболонь" — 11;
"Борисфен" — 7.

БОКС

11 грудня, швидше за все, у нью-йоркському "Madison Square Garden" Віталій Кличко вийде на ринг у поєдинку проти Денні Вільямса. Українець буде відстоювати звання чемпіона світу за версією WBC. А 5 грудня у лондонському "Plainsboro" відбулася перша спільна прес-конференція Віталія Кличка і Денні Вільямса.

Першим узяв слово Віталій Кличко: "Я радий перебувати в Лондоні, у місті, з яким у мене пов'язано дуже багато приємних спогадів і позитивних емоцій. Саме в цьому місті я вперше завоював титул чемпіона світу, перемігши Хербі Хайда. Я пам'ятаю, що одним із спарингів-партнерів Хайда був Денні Вільямс, і я вдячний Денні за те, що він так добре підготував свого співвітчизника до двобою зі мною. Для мене майбутній поєдинок буде досить цікавим. Я вже провів дві зустрічі з представниками Великобританії. У першій я переміг Хербі Хайда, у другій, із Ленноксом Люїсом, я вигравав бій, але програв тільки завдяки лікарів, що наполягав на зупинці двобою, — заявив Віталій. — Я завжди мріяв про те, щоб провести двобій проти Майка Тайсона. Скажу, що ще до поєдинку Майка з Денні Вільямсом ми вели переговори з ко-

«МОЄ СЕРЦЕ ТА МОЯ ДУША З ВАМИ»

мандою Тайсона про те, щоб після їхньої зустрічі відбувся мій бій із "Залізним Майком". Однак Денні Вільямс розбив мою мрію, нокаутувавши Майка Тайсона. А я хочу проводити двобій проти того, хто переміг бійця, якого я вважаю найсильнішим боксером світу. Я хочу боксувати з Вільямсом, котрий довів у двобої з Тайсоном, що він може тримати удар, що в нього сильний характер, а його технічний арсенал гідний поваги. Мені буде приємно перемогти такого гідного бійця, яким по праву можна вважати Денні Вільямса".

Вільямс, подякувавши Віталію за можливість провести з ним двобій і своєму промоутеру Френку Уоррену — за організацію цього бою, перейшов до викладу своїх думок про майбутню зустріч.

"Якщо чесно, то я не думав, що моя перемога в двобої з Майком Тайсоном дозволить мені так швидко одержати можливість провести двобій за титул чемпіона світу. Але ця перемога була для мене своєрідним трампліном, і я максимально використовувати свій шанс у двобої з Віталієм Кличком. 11 грудня я буду проводити зустріч із найсильнішим боксером світу,

але це не перешкодить мені повернути титул чемпіона у Великобританію, — заявив Вільямс. — Я багато разів переглядав відеозапис двобоїв Джо Луїса, Рокі Марчіано і Мухаммеда Алі, от і маю можливість боксувати за титул чемпіона світу, за який боролися вони. Я почуваю себе спокійним і врівноваженим. Після моєї перемоги над Майком Тайсоном я відкинув усі сумніви і знайшов нові сили для того, щоб іти вперед до нових боїв і нових перемог".

Закінчуючи свою промову, Денні Вільямс запросив усіх аматорів боксу Великобританії приїхати 11 грудня в Нью-Йорк, обгрітувавши своє запрошення як можливість одним пострілом убити двох зайців: "Приїхавши в Америку на мій бій, ви можете... — Денні зробив невелику паузу і продовжив, — по-перше, ви можете провести непоганий шоп-тур різдвяними магазинами Нью-Йорка, а по-друге, спостерігати мій двобій з Віталієм Кличком!" Віталій, відповідаючи на цю заяву Денні, відзначив, що сподівається на те, що фани приїдуть, насамперед, підтримувати боксерів, а не бігати по магазинах. Прес-конференція

завершилася традиційним фотографуванням.

Пізно ввечері Віталій Кличко вилетів у Гамбург, де згодом до нього приєднався і Денні Вільямс. Тут вони проведуть ще одну прес-конференцію, після чого почнуть підготовку до поєдинку.

Віталій Кличко закінчує останній етап своєї підготовки до майбутнього двобою. Про це, а також про багато чого іншого Віталій розповів в інтерв'ю офіційному сайту братів Кличків під час відкритого тренування, яке він проводив на своїй тренувальній базі в "La Brea Academy". Розпочав Віталій із найважливішого й найбільшого: "Я — спортсмен, але, насамперед, я громадянин своєї країни! І хотів би спочатку висловити підтримку тим людям, які, відстоюючи свою громадянську позицію, свій вибір, зараз на майданах України беруть участь в акціях протесту проти фальсифікації виборів, в акціях підтримки Віктора Ющенка — народного Президента України. Я уважно стежу за всіма подіями, які зараз відбуваються в Україні, і скажу тільки одне: моє серце та моя душа з вами. Я б дуже хотів бути разом із вами, однак обставини



змушують мене, зціпивши зуби, готуватися до поєдинку з Денні Вільямсом, що відбудеться 11 грудня. Я впевнений, що перемога в цьому двобої буде тим стимулом, який допоможе вам у нашій боротьбі".

Віталію, впевнений, що не тільки для багатомільйонної армії своїх уболівальників, але й для багатьох мільйонів людей, які беруть участь в акції Цивільної непокорі, твої слова будуть стимулом у нашій загальній боротьбі.

Матеріали підготував
Олександр ТРАВ'ЯНКА

СЛОВО Просвіти

Засновник: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

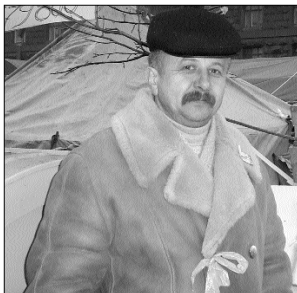
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любова Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка: Ірина Шевчук.

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovo.prosvita.com.ua
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.





Бойко Данило

Васильович, м. Тернопіль:

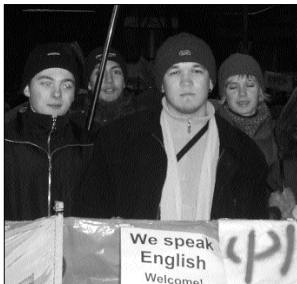
— Чому ми на Майдані? Щоб відстояти наш вибір. Ми приїхали з Тернополя до Києва майже всією фірмою. Був тут і директор нашої фірми, але вже поїхав додому. Ми постійно змінюємо один одного.

— Скажіть, чи дають на Майдані “наколоти” апельсини?

— Може, комусь і дають, та нам не дають (сміється).

— То ви не куштували?

— Ні, не куштував. Але валянки й справді “американські” (сміється).



Держипольський

Андрій Геннадійович, м. Дніпропетровськ:

— Нас одурили, нас ошукали. І ми прийшли відстоювати нашу правду.

Гольдман Максим Юрійович, м. Горлівка:

— Особисто я, як незалежний кореспондент газети “Луганчанин” міста Горлівка Луганської області, був свідком фальсифікації на вибо-

ЧОМУ Я НА МАЙДАНІ?

На мітингу в Донецьку 29 листопада дружина Віктора Януковича, Людмила Янукович, заявила, що на Майдані Незалежності в Києві демонстранти споживають наркотичні апельсини, а речі, враховуючи валянки (!) та намети, поставляють аж зі Сполучених Штатів Америки. Я вирішила поцікавитись у мешканців наметового містечка, чи це правда і що змушує людей уже котрий день ночувати на вулиці?

рах. До Києва ми привезли відеокасети фальсифікації з Горлівки. Нині вони у Верховному Суді. Ми були свідками того, як до виборчих дільниць



приїжджали автомобілі без номерів, коли на територію виборчої дільниці (різних дільниць, але я кажу конкретно про свою дільницю — № 23 міста Горлівка, 48 округ) заходили молодики. Ходили вони по всій виборчій дільниці, навіть там, де містилися урни для голосування. Їхня мета — залякати виборців. Дякувати Господу, на моїй дільниці мене не зачіпали. Але на інших — кореспондентів виводили під руки, вилучали відеоплівки. Траплялися навіть такі випадки, коли людям, які допомагали нам, розбивали голови. Через те, що невеличка помаранчева стрічка лежала в машині, розбили лобове скло, хоча поряд стояла машина міліції. А стрічки на деревах під час передвиборної агітації ми вивішували о третій-четвертій годині ночі. Таким виявився другий тур. Третій буде гір-

ший. Ось чому ми не поїдемо звідси. Ми боїмося...

— Кажуть, ви вживаєте наркотичні апельсини? Які враження?

— Апельсини куштували, щоправда нічого не відчули (сміється).

— Намети, в яких ви мешкаєте, привезені з Америки?

— Подивіться. Певно, не американські (сміється). Це харківські та дніпропетровські намети.

Бойко Андрій Ярославович, м. Тернопіль:

— Я висловлю свою думку з приводу виступу пані Янукович. Певно, у Віктора Федоровича вже закінчилися гроші, щоб платити агітаторам. Ось його родичі й агітують за нього.



Мельник Володимир Валентинович, м. Славута:

— Ми на Майдані тому, що боремося за майбутнє нашої держави.

— “Наколоти” апельсини куштували?

— Певна річ, ні. Нам дають вітаміни, чай, каву. Прихильно ставляться до нас

княни, приносять їжу.

— Скільки вам заплатили за те, що приїхали сюди?

— Ми на Майдані з перших днів, але ніяких коштів не отримували й не отримуємо.



Матвійчук Володимир Іванович, м. Одеса:

— Чесно кажучи, я їхав сюди на один день. Думав подивитись і поїхати додому. Тільки поїхати не зміг, вразила атмосфера Майдану. Я працюю в Одесі. І коли Віктор Ющенко мав приїхати в Іванівку для агітації, то вночі її центральну площу повністю перерили екскаваторами. Не дали виступити. А за Януковича проводили сильну агітацію. Ось така неправда. Мені не сподобалося, що таке діється.

Свердленко Сергій Геннадійович, м. Суми:

— Чому ми приїхали на Майдан? Особисто я відчуваю, що в країні трапилося щось таке, чого взагалі не мало бути. І я хочу заявити, що я — один із активістів літньої акції сумських студентів

проти об'єднання сумських вищих шкіл. Студенти мого університету боролися за справедливість. Тоді влітку я так само жив у наметі. І зараз я приїхав до Києва. Ми прагнемо змінити ситуацію, яка склалася.

— Скільки вам платять за це?

— Нам взагалі не платять. Насправді, я приїхав сюди за власні кошти.



Худоба Олесь Богданович, м. Київ:

— Я на Майдані з першого дня. Відстоюю власну думку: нинішній владі настав кінець, уже час розбудовувати демократичне суспільство.



Коваленко Сергій Олексійович, м. Ірпін:

— Чому я на Майдані? Тому, що я голосував за Віктора Андрійовича Ющенка і перший, і другий раз. Усі мої знайомі (а в мене знайомі по всій Україні) так само голосували за Ющенка. Мене не влаштовує те, що переміг Янукович. Я бачу, що мене просто ошукали.

— Отримуєте якісь кошти від команди Ющенка?

— Жодної копійчини.

Люди приносять цигарки, каву, їжу, одяг.

— То одяг не з Америки привозять?

— Ні. Ось куртка (сміється). Це мені мати з Хмельницька привезла.



Олійников Віктор Тихонович, м. Донецьк:

— Особисто я приїхав до Києва підтримати Віктора Федоровича Януковича. Я працюю в кисневому цеху на донецькому металургійному заводі. До нас підійшов начальник цеху та й каже: “Хлопці, треба їхати”. Дав гроші, їжу на дорогу. І ми поїхали. Приїхало нас 60 чоловік. Мешкали на Центральному вокзалі Києва п'ять днів. Спілкувалися з хлопцями з такими стрічками, як зараз на мені. І коли я зрозумів, що мою країну хочуть зруйнувати, що коїться неправда, я приїхав сюди, на Майдан. Я особисто не підтримую ні Ющенка, ні Януковича. Я підтримую справедливість, демократію України.

Важко повірити, що всі ці люди кажуть неправду. Та й проявів неадекватної реакції або масових захорювань на Майдані я не помітила. Натомість — велике бажання захистити свою свободу, відстояти справедливість, зберегти право на власні переконання, навіть якщо для цього доведеться ще не один день жити майже просто неба.

● **Ольга СКРИПКИНА**
Фото автора

ЩО ЗА ВИВІСКОЮ?



фото Ганни Оборської

Якщо ще декілька тижнів тому на людей із символікою “ПОРИ” дивилися ледь не з острахом, а їхні агітки хтось злісно й послідовно зривав звідусіль, куди лише міг дістатися, то зараз прихильників цієї громадської організації значно побільшало. Але й недруги стали активнішими в розповсюдженні своєї “правдивої” інформації. Тому розповісти про цю організацію та її ідеї ми попросили консультанта “ПОРИ” **Олега КУЗАНА**.

— **Пане Олеже, сьогодні прихильники Віктора Януковича роблять різні заяви-характеристики громадянської кампанії “ПОРА” — від “військові загоони, які фінансуються США” до “студентський натовп — абсолютно недисциплінований і неконтрольований”. Що Ви можете сказати з цього приводу?**

— Насамперед, те, що військові загоони і відсутність дисципліни — це несумісні поняття. Так, справді, “ПОРА” краще організована, ніж ін-

ОЛЕГ КУЗАН: «ПОРА» БУДЕ ІСНУВАТИ ДО ТОГО ЧАСУ, ДОКИ НЕ БУДЕ СПРАВЕДЛИВИХ ВИБОРІВ»

ші сили, які зараз представлені на Майдані, але військової дисципліни в нас немає, це — не військова акція, а громадянська. Єдине, що відрізняє нашу організацію від інших, які тут присутні, — ми не підтримуємо жодного конкретного кандидата, лише виступаємо за чесні вибори. Нині “ПОРА” підтримує Віктора Ющенка, бо вважає, що він переміг у цих виборах. А щодо дисципліни, то ми вважаємо нашу організацію достатньо дисциплінованою. “ПОРА” — це громадянська акція, а не партія чи орден. А щодо фінансування — мій колега з Америки передав сто доларів, передають гроші люди з Польщі, Білорусі, найактивніші, звісно, українські підприємці. “ПОРА” повністю фінансується своїм народом і прихильниками з інших країн, а не Америкою.

— **Як виникла “ПОРА”?**

— Я — не засновник “ПОРИ”, але, якщо заглянути в історію, це — вже традиційне продовження протистояння студентства недемократичній владі. Це ідея вільного громадянського суспільства, яке не піддається на тиск. І саме ці ідеї чесності, справедливості, свободи привели учасників “ПОРИ” до протистояння.

— **Ця акція — фіксована?**

— Вона умовно фіксована. Кожний, хто повідомив, що він — учасник акції, вже є ним. Тих, хто задекларувався, зараз близько 10 тисяч, а людей, які ходять із символікою “ПОРИ” значно більше. “ПОРА” розпочиналася як Все-

українська акція. Вона була поділена територіально на кущі, і хоча сьогодні більшість учасників тут, у Києві, наші представники є і в інших регіонах України.

— **Учасниками вашої акції є студенти?**

— Так, загалом — студенти, хоча зараз до нас приєдналося багато людей різного віку, різного соціального статусу. Коли ми організували опозиційні акції, із нами були люди з державних структур, яких я зараз, заради їхньої безпеки, назвати не можу.

— **Мабуть, важко координувати таку кількість людей?**

— Будь-який широкий рух не піддається військовим наказам, для цього існують демократичні методи. Це, звичайно, мінус із погляду військової організації, але це сприяє популяризації наших ідей. Покликання акції не в тому, щоб створити бойові загоони, а щоб утілити в життя наші ідеї. У тому, що зараз тут, на Майдані, стільки людей, є й заслуга “ПОРИ”. Багато людей тут стоїть не за Ющенка, а за чесність і справедливість, і тому за Ющенка. Оце така ключова ідеологема для “ПОРИ”.

— **“ПОРА” нещодавно заявила, що переходить до активних дій. Про які дії йде мова?**

— “ПОРА” весь час активна, від часу свого народження. Перші такі активні дії були на виборах у Мукачевому. Тому не можна сказати, що “ПОРА” переходить до активних дій — може, стане дещо активнішою.

— **Які зараз настрої переважають у наметовому містечку? Як надалі буде діяти “ПОРА”?**

— Мені важко говорити про все наметове містечко. А щодо “ПОРИ”, то є певне незадоволення діями штабу Ющенка. Спочатку опозиція заявила: “Бандитам — тюрми!”, а зараз із тими бандитами веде переговори. Але це не означає, що “ПОРА” не буде підтримувати Ющенка. Ми вважаємо, що переміг Ющенко, тому, коли він стане Президентом, “ПОРА” припинить свою діяльність. Під час повторних виборів ми будемо слідувати, щоб вони пройшли чесно. Якщо ж вибори будуть нечесними, будемо організовувати й надалі акції непокори.

— **“ПОРА” візьме всю ініціативу на себе, навіть якщо опозиція змиритися з фальсифікацією?**

— “ПОРА” буде існувати до того часу, доки не буде справедливих виборів. Ми не претендуємо на керівництво державою, не вимагаємо, щоб політики йшли під нашими прапорами, лише хочемо, щоб вони перейняли наші ідеї. Віктор Ющенко — це вже визнаний Президент, який прийняв присягу. І цей процес продовжився б, якби були достатньо послідовними дії штабу Ющенка. Якби штаб захотів перейти до рішучіших дій, ситуацію можна було б розв'язати за декілька днів.

● Розмову підтримувала **Марія КРИШТОПА**

САТИРИКОН

ПЕТРО ОСАДЧУК

МАЙДАН РЕВОЛЮЦІЇ

Тріщать тиранії останні твердині.
Народ диктатуру бере на таран,
Виборює волю моїй Батьківщині
Оплот України, свободи майдан.

Нам вистачить сили і обережності
Уникнути зіткнень і потрясінь,
І тому не стане Майдан
Незалежності
Площею Тянь-нянь-мін!

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

Дволикий Янус
і братва з подвійним дном,
що взяли курс
на політичні чвари,
поводяться,
як оттоманські яничари,
готові в Україні
влаштувати погром.
Але зарано
переможні чари
за Януса
підносять янучари.

УПЕРТЮХ

Президент, святій правді
ворожий,
Діє підступно і вперто.
Йому подають Закон Божий,
А він накладає вето.



ТРЕТІЙ РАУНД ПЕРЕГОВОРІВ НЕ ВИРІШИВ КРИЗИ

З понеділка на вівторок цього тижня відбувся третій раунд переговорів із приводу врегулювання кризи в Україні за участю міжнародних посередників. У зустрічі, що проходила в Маріїнському палаці в Києві, брали участь Президент України Леонід Кучма, кандидати на пост Президента України Віктор Ющенко і Віктор Янукович, Верховний представник ЄС із питань загальної зовнішньої політики й політики безпеки Хав'єр Солана, генеральний секретар ОБСЄ Януш Кубіш, президенти Польщі Олександр Квасневський і Литви Валдас Адамкус, Голова Верховної Ради України Володимир Литвин, спікер Держдуми РФ Борис Грізлов. Кучма погодився змінити склад ЦВК і схвалити закон про унеможливлення фальсифікацій на переголосованні 26 грудня. Водночас, сторони не змогли дійти компромісу в питанні політреформи і відставки уряду Януковича. За повідомленням "Української правди", на переговорах обговорювалися два варіанти виходу з полі-

тичної кризи в Україні. Перший варіант — так званий "малий пакет", який передбачав ухвалення змін до закону про вибори для унеможливлення фальсифікацій і зміну складу ЦВК. Саме цей варіант більше підтримували західні лідери та Ющенко. Другий варіант — так званий "повний пакет" — передбачає багато паралельних кроків: ухвалення змін до закону про вибори, зміна ЦВК і відставка Януковича — й одночасно ухвалення змін до Конституції.

Під час переговорів сторони домовилися вирішити питання щодо змін до виборчого законодавства та зміни ЦВК. Каменем спотикання стало питання відставки уряду та конституційної реформи. Останнім часом Кучма активно пропонував тему змін до Конституції. Як відомо, минулого тижня під час невдалого голосування проект 4180 змін до Основного закону підтримали не лише всі провладні фракції, а й союзники Ющенка — соціалісти. Цей проект передбачає обмеження повноважень майбутнього Президента України і передачу частини їх до парламенту та уряду. Підтримка цього законопроекту опозицією свідчитиме про

втрату своїх позицій попри масову підтримку громадян України, що є нелогічним у даній ситуації.

ЗАЛИШИТЬСЯ НА СОВІСТІ

Наступного дня, у вівторок, після переговорів відбулося засідання Верховної Ради, на якому мали розглянути пакет законів включно з політреформою. Перед тим Кучма заявив, що не підписуватиме відставку уряду Януковича. Водночас Юлія Тимошенко повідомила, що реформа є проектом консервації теперішнього режиму, апогеєм якої стане втілення змін до Конституції 1 вересня 2005 року, і закликала не голосувати за конституційні зміни. Депутати так і не змогли досягти консенсусу. Засідання парламенту перенесено на наступний день. Віктор Янукович в інтерв'ю італійським журналістам заявив, що все, що відбувається, залишиться на совісті Кучми.

РОТАЦІЯ ЧЛЕНІВ ТВК ТА ДВК ПІД СУМНІВОМ

Центральна виборча комісія продовжує працювати в старому складі на чолі з Сергієм Ківаловим і ухвалює рішення щодо повторного голосування. За словами одного з членів ЦВК Андрія Магери, навіть якщо Леонід Кучма підпише указ про відставку ЦВК, сумнівною залишається перспектива зміни складу територіальних та дільничних виборчих комісій. У багатьох областях Східної України 21 листопада було грубо порушено принцип пропорційного співвідношення членів комісій від провладного та опозиційного кандидатів. Якщо буде змінений склад ЦВК, а на місця усе залишиться без змін — уникнути фальсифікацій буде важко.

У ШТАБІ ЯНУКОВИЧА ВЖЕ НЕ БУДЕ ЗРАДНИКІВ

Віктор Янукович заявив, що буде будувати штаби винятково на "твердих прихильниках". "Моя команда очистилася від боягузів і випадкових людей, і слава Богу", — підкреслив Янукович, коментуючи ротацію керівництва його виборчого штабу. Нагадаємо, що нещодавно з посади голови передвиборного штабу провладного кандидата пішов экс-голова Нацбанку України Сергій Тигипко. "Я не робив нічого такого, що йшло б у розріз із моїми принципами... Мені соромно за те, що ми своєю кампанією розділили країну. Розділили достатньо серйозно", — заявив Тигипко. Натомість його місце обійняв Тарас Чорновіл. Він повідомив, що спробує змінити імідж Януковича і покаже його як людину, яка "десь вчилася і десь багато що навчилася".

Також у подальшій президентській кампанії провладного кандидата відмовився брати участь координатор парламентської більшості у Верховній Раді Степан Гавриш. "Оскільки діалог зі мною на цю тему не відбувся, я не буду сам ухвалювати жодних рішень і не братиму участі в передвиборній кампанії Януковича", — заявив він.

ЯНУКОВИЧА НЕ ЗВІЛЬНИЛИ. ВІН ПІШОВ У ВІДПУСТКУ

Прем'єр-міністр України Віктор Янукович заявив про те, що йде у відпустку для ведення виборчої кампанії.

"Всі сили потрібно віддати на підтвердження моєї перемоги на виборах. Тому в сформованих умовах я вирішив піти у відпустку для ведення передвиборної кампанії", — сказав Янукович. Відповідно до Кодексу законів про працю України, Прем'єр-міністра не

АБЗАЦОМ

зможуть звільнити від виконання своїх обов'язків, доки він не повернеться з відпустки.

ПРОВЛАДНІ ФРАКЦІЇ У ПАРЛАМЕНТІ РОЗВАЛЮЮТЬСЯ

Після відставки Тигипка з посади голови НБУ фракція "Трудова Україна" у парламенті скоротилася з 30 до 19 осіб. Велика група депутатів залишила фракцію через несприйняття позиції її лідера. "Через його роботу на чолі штабу Януковича авторитет партії втрачено", — сказав у коментарі "Українській правді" депутат Олександр Єдін, який вийшов із "Трудової України". Водночас інший депутат на умовах анонімності з обуренням прокоментував свій вихід словами: "Ми не любимо, коли нас кидають". Депутат також повідомив, що вихідці з "Трудової України" планують створити свою фракцію, яка може нараховувати 20 депутатів. Нардеп Єдін сказав, що экс-члени фракції Тигипка "пристануть до табору людей, які виступають за демократію та унітарність держави". Крім того, кілька депутатів залишили фракції "Партія регіонів" та СДПУ(о). Зі складу регіональній вийшов депутат Валерій Ахоп'ян (округ № 132, Миколаївська область), Ігор Челомбітко (округ № 198, Черкаська область), Володимир Майстрин (округ № 14, Вінницька область) та депутат Нвер Мхітарян. Цього тижня зі складу СДПУ(о) вийшли депутати Олег Лукашук (округ № 188, Хмельницька область), Анатолій Львов (№ 18 у виборчому списку "єсдеків"), Володимир Заплатинський (№ 15 СДПУ(о)) і В'ячеслав Дубицький (округ № 192, Хмельницька область). Минулого тижня з фракції СДПУ(о) пішов Антон Кіссе (округ № 136, Одеська область).

● Підготував **Богдан ГДАЛЬ**



Фото з сайту: president.gov.ua

ЩОДЕННИК ВР

Зранку 30 листопада народні депутати України зібралися у залі пленарних засідань, маючи на руках узгоджений проект постанови, який був опрацьований членами робочої групи із представників усіх фракцій парламенту. Однозначної позиції щодо усіх питань не було, тому в деяких пунктах існувало по три-чотири можливі варіанти голосування, кожен із яких мав право на обговорення.

Але сталося непередбачуване — якимось чином у реєстраційному секторі з'явився інший варіант постанови, внесений народними депутатами від фракції "Регіони України" та СДПУ(о). Їхня позиція була такою: уряд повинен вжити заходів щодо стабілізації соціально-економічної ситуації в державі, а третім пунктом постанови пропонувалося призупинити дію попереднього рішення Верховної Ради, яким вибори Президента України визначалися недійсними та висловлювалася недовіра ЦВК і передбачалася її ротація. Разом із цими політичними силами в повному складі проголосувала "за" фракція комуністів, показавши таким чином, що вона стоїть на позиції боротьби з власним народом. Подейкують, що такими захисниками існуючого режиму вони стали після нічних бесід керівника тінногового штабу Януковича Андрія Ключова з кожним депутатом. Його аргументи достеменно невідомі, але перед парламентськими виборами ці "докази" випливали.

Прийняття за основу такої реакційної постанови викликало шквал незадоволення в облозі. Народ не витримав такої наружності з боку "народних обранців", тому почався

УРЯД У ВІДСТАВЦІ

справжній шторм Верховної Ради. Керівники фракцій і груп знаходилися в цей час на Погоджувальній раді. Коли провладним депутатам повідомили про початок шторму, то вони злякалися і втекли з приміщень парламенту. Спікер Володимир Литвин був вимушений вийти на вулицю та пообіцяти мітингувачам, що Верховна Рада не прийме рішень, які суперечитимуть волі народу.

1 грудня народні депутати знову зібралися в сесійній залі. Спочатку в залі зареєструвалися близько 200 депутатів, а для результативного голосування потрібно не менше 226 голосів. Через деякий час почали з'являтися окремі представники з колишньої більшості та єдиний справжній комуніст Борис Олійник. Спікер поставив на голосування пропозицію про таємний режим голосування цієї постанови, яку було прийнято. Таким чином у таємному режимі мінімальною кількістю голосів (228—230) було прийнято постанову, в якій висловлювалася недовіра уряду, наслідком чого має бути відставка Кабінету Міністрів. Також пропонувалося створити тимчасовий уряд народної довіри. Єдиний принциповий момент, який не отримав підтримки, — відставка Генерального прокурора України. А тим часом відбувся показовий процес — із трьох олігархічних фракцій (СДПУ(о), "Регіони України", "Трудова Україна") виходять народні депутати. За декілька днів лави цих фракцій покинули більше 20 депутатів. Зате Янукович надбав собі вірного прихильника Тараса Чорновола, який тепер є

ще й керівником його виборчого штабу.

Згідно зі ст. 115 Конституції, Прем'єр-міністр **зобов'язаний** подати Президенту заяву про відставку в зв'язку з прийняттям Верховною Радою України резолюції недовіри. Але Янукович разом із Кучмою нехтують конституційними нормами і не виконують своїх обов'язків. Прем'єр подав заяву про відпустку, а згідно кодексів Закону про працю, під час відпустки не можна звільняти. Таким чином влада використовує усі можливості для подальшого використання адміністративного ресурсу.

У результаті цих перипетій виникає цілий ряд правових колізій. Прем'єр-міністр зараз має статус тимчасово виконуючого обов'язків, хоча сам він цього не визнає. Також під сумнівом і легітимність Президента Кучми. Згідно зі ст. 103 Конституції України, Президент України обирається терміном на 5 років. Згідно зі ст. 104, новообраний Президент вступає на пост із моменту складання присяги на урочистому засіданні Верховної Ради України. Леонід Кучма прийняв присягу 30 листопада 1999 року. Отже, вже з 1 грудня цього року він також є виконуючим обов'язки Президента до прийняття присяги новообраним Президентом. Тому він спеціально затягує всі переговори чи не тому, аби ще протриматися біля влади. З усіх вищих керівників держави беззаперечно легітимним є тільки Голова Верховної Ради Володимир Литвин, на якого нині покладена велика відповідальність.

● **Ірина КОЛЯКА**

ОСОБЛИВА ДУМКА

ТРЕТЄ ГОЛОСУВАН-

Звичайно, в очах України й усього світу новий Президент, обраний шляхом вільного та чесного переголосовування, буде більшим за полярний сніг. Біда лише в тому, що доки главою української держави буде Л. Кучма, таке голосування настільки ж вірогідне, як сніг у Сахарі.

Утім, може, такий песимізм надмірний? Давайте поміркуюємо.

Чи гарантує чесні вибори найкращий виборчий закон? Закон має значення лише для законослухняних. Спробуйте дати найкращий текст закону психу Шаріку. Він його просто розшматує. А що, Кучма та Янукович чинять інакше?

Відверте зловживання владою, масове вкидання бюлетенів, величезна кількість фальшивих відкріпних талонів та бюлетенів. Яким законом це передбачено? Зрештою, — малювання потрібних протоколів "зі стелі" та проникнення штабистів Януковича в комп'ютер ЦВК. Яким законом передбачено це, і який закон заважає тим, хто ігнорує закони?

Чи гарантує чесні вибори заміна виборчих комісій? Теж ні, бо в сучасній Україні вибори проводять не стільки комісії, скільки влада. І доки є Кучма, вона відкрито накидає стільки бюлетенів, скільки захоче, і протоколи намагає, які забажає. Доки є Кучма, залишаться і бандформування, які буквально тероризують цілі регіони — Донбас, Закарпаття, Сумщину тощо. Когось посадили? А безкарність, як відомо, заохочує. Тим більше, оплачена.

От і запитується, а чому б усе це Кучмі не повторити і під час третього голосування? Перелічені запобіжники — то для чесних людей, а які є реальними для нього?

Люди на майдани вийдуть? А зараз вони де?! І що вони будуть вимагати в разі фальшування ще й третього голосування? Четвертого голосування?

Тепер поміркуюємо, що може статися з людьми, які обличать майдани, щоб готуватися до чергового голосування. Масові звільнення та переслідування, чи не так?

Люди вже піднялися з колін, тож навіщо їм опускатися ще раз, аби спробувати піднятися знову. Невже після ковтка свободи — знову вибори під патронатом Кучми?!

А що може статися з самим Майданом? Невже спецназ на бронетранспортерах і жорстока реакція по всій країні?

Утім, можливо, політика Кучми та Януковича зміниться на краще? Можливо, але поки що вона тільки погіршується. Не далі як 29 листопада в Луганську й Донецьку нахабно й безкарно побили невинних людей. Під загрозою вже й територіальна цілісність України.

Негайне формування нового коаліційного Уряду, заміна дискредитованих голів обласних і районних державних адміністрацій, Генерального прокурора — необхідні передумови чесного голосування. Але — недостатні. Доки Кучма залишається главою держави, доки він залишається номіном першим, ризик надто великий. Якщо ж додати, що Кучма — маріонетка могутньої сусідньої держави, то цей ризик багатократно посилюється.

Відтак логічною є така послідовність дій: спочатку нова порядна влада, а лише потім повторне голосування або повторні вибори.

До речі, саме в такій послідовності відбулися оксамитові революції 1989—1991 років. Спочатку встановлювалася нова порядна влада, а лише потім проводилися чесні вибори. Чи, може, їх проводили Т. Живков, Е. Хоннекер, Н. Чаушеску? Так здійснилася й минулорічна "революція троянд" у Грузії. І що ж, світ не визнає М. Сакашвілі, сучасних болгарських або румунських лідерів?

Натомість порівнювати нашу ситуацію з переголосовуванням між Л. Валенсою та О. Квасневським у 1995 році некоректно. Адже на той час Польща вже понад 5 років була демократичною. Наша ж ситуація швидше подібна до переходу від режиму генерала В. Ярузельського до демократії в 1989 році.

Маємо чудові шанси, маємо й перемоги.

● **Борис БЕСПАЛИЙ**, народний депутат України, фракція "Наша Україна"



ПОГЛЯД

МЕЛОДІЇ СОВІСТІ ПІД АКОМПАНеМЕНТ СЕРДЕЦЬ



На Майдані під концерти еволюція іде... Я не помилилася, коли забула літеру, яка має здатність яскравіше висловлювати емоції, що породжуються злістю (філологи це розуміють краще, інші — на підсвідомому рівні), але все, про що я розповів далі, — це репортаж не про революційні події, а свідчення про еволюцію розвитку нашого суспільства в контексті акту-

альних подій, що відбуваються в державі, але стосуються митців — артистів, музикантів, котрі спромоглися на подвиг не втратити совісті й чії серця потужно забилися в ритмі... Чії голоси почула Україна і весь світ у перші дні двоюбаранчевих мелодій із синьо-білими.

До великих сцен на Майдані Незалежності ми вже звикли давно. На концерти, які там відбуваються, потрапити престижно, та ще й грошей заробити можна. Організатори платили всім (відповідно до рангу) артистам і в останні роки з казни держави тим, хто з нею змирився і затамив лише одне: "Маємо те, що маємо..." або "Собаки гавкають, а караван іде..."

Дуже мудро, але вже набридло навіть тим, хто просидів на печі або по закордонах.

Отож, сцена, яка виросла в листопадовій столиці на Майдані, нікого не вразила і не здивувала. Вітром змін повіяло тоді, коли на ній почалися дії, а за кулісами день за днем з'являлося все більше артистів,



які активно й дипломатично прийшли заявити про свою позицію.

Первинна заява концертно-мистецької агенції "Арт Велес" (організаторів політично-мистецького дійства) про те, що виступатимуть лише ті, хто брав участь у турі за Віктора Ющенка, не витримала натиску з боку артистів і еволюціонувала на користь сотень бажаючих виступити. Зі словом солідарності, щирою, доброю, глибокою і патріотичною піснею. Блокаду було пробито вже на третій день всенародного страйку. І мільйонна аудиторія вибухає від емоцій, які переповнюють серця близьких людей, які скупили одне за одним...

Розповім чому: так уже сталося, що десяток популярних українських співаків задовольняли потреби тих, кому "Мурка" і чарка серце гріє. Це вже про той жанр мистецтва, який є фольклором, а він — як і правда — ріже очі...

Тож серед більше ніж

500 артистів, що заявили про своє бажання виступити на радість всім, кому набридло владне інформаційно-культурне розмаїття, не було ні Павла Зіброва, ні Татісії Повалій. Друга відверто заявила, що її гардеробі ніколи не буде нічого помаранчевого, а козак Зібров, гигаючи як після доброї нічної гулянки, перебіг із мішком грошей від Януковича до тих, із ким хоче поділитися. Хлібосольність цього чоловіка — риса дуже добра і серед митців знаменита. Тож, не засуджуючи, хочу підкреслити, що еволюція розвитку нашого суспільства має надто глибоке та вже очищене підґрунтя. Ду-



ховність не буває від лукавого, адже творить дива, які в ці дні заворожують увагу всього цивілізованого світу.

Воля — Бог, вона — правда, вона — шлях до справедливості. Вона не має кордонів і запалює серця тих, хто душею і тілом став на захист честі й совісті свого народу. "Ми йдемо" співає увесь Майдан, підхоплює цю пісню вся Україна...

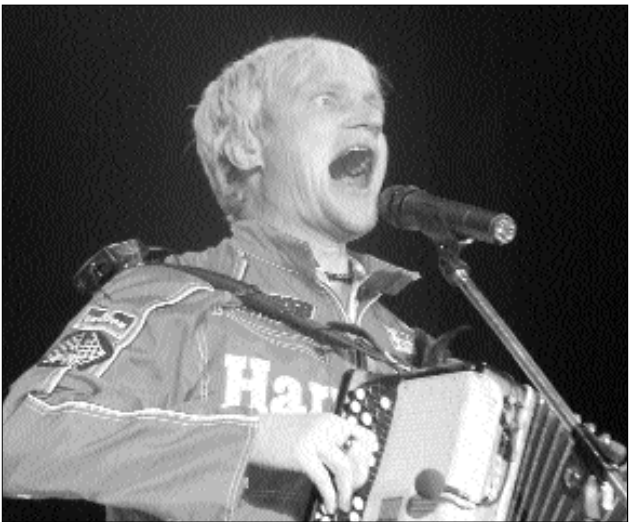
У неділю на Майдані Незалежності відбувся концерт, про який помаранчево мріяли всі, хто творив щодня протягом багатьох років дива,



гідні європейського та світового визнання.

"Word music", що до недавнього часу був мало зрозумілим і не органічним у контексті української культури та національної ментальності, — вибухнув феєрверком. Зі своїх найкращих музичних студій музиканти винесли те, що творилося роками задля того, щоб не соромно було і за себе, і за людей.

● **Леся САМІЙЛЕНКО**
Фото
Ганни ОБОРСЬКОЇ



ПОЗИЦІЯ

Заслужена артистка України Жанна Боднарук та продюсер і композитор Анатолій Карпенко — сім'я. Такі родини ще називають дуже вдалим творчим тандемом. Але для шанувальників світської хроніки вони ніколи не були цікавими, бо порадувати епатажними випадками з особистого життя пані Жанна ніколи не намагалася. Анатолій також не прагне стати фактивцем із суперпартнерства. Вони були і є чоловіком та дружиною, чії стосунки розвивалися майже як у красивому французькому кіно й увінчалися народженням сина Андрійка, якого всі величають Карпенком-молодшим. Жанна Боднарук українкою не хоче та надто лаконічно відповідала й відповідає на запитання, що стосуються її інтимного життя, посилаючись на відсутність таланту інтриганки та авантюристики, що є невід'ємним механізмом у досягненні шоу-бізнесового успіху. А от на запитання, чому вона так зрідка радує телеглядачів, відповідає **Анатолій Карпенко**:

— "Бо сьогодні — це шалені гроші, які ми, як люди суто творчі, вкладаємо у щось більш суттєве, ніж рекламне мавпування в "ящику". Жанна ж прийшла на сцену не з естрадно-циркового училища і не просто з рок чи поп-дів.

«МИ СТОЇМО НА МАЙДАНІ СЕРЕД ТИХ, ХТО ПОЗА ШОУ-БІЗНЕСОМ...»

Ми маємо консерваторську освіту і працюємо поза шоу-бізнесом. Працюємо без пози, не крутимося і нічим не крутимо. Тому нас і немає з тими, хто продається вроздріб та оптом заради слави. У нас і студія має назву "Скарб", бо творимо, принаймні, робимо все для того, щоб творити скарбницю сучасної пісенної творчості. Текстова основа творів потребує філігранної обробки аранжувальника, великої любові та знання предмета від композитора. Саме тому дорого до нашої студії знали завжди і знають кращі з кращих. І цих людей тягне до нас ще й тому, що все, що ми робимо, — робимо з любов'ю. Адаже, як каже моя дружина: "Артист без любові, мов снігур на зеленій траві". А ще останнім часом нас просто ігнорують, нібито нас і немає. Ось вам приклад із найсвіжіших. Хто, як ви думаєте, брав участь у концерті, який був присвячений Дню сільськогосподарського працівника, що відбувся в палаці "Україна"? Хіба людям від землі ближчі голоси московського

Вітаса, Баскова, Гвардцителі, які за шалені гонорари виступили там? Це яскравий приклад незваги до публіки з боку організаторів концерту, яким байдуже до того, що наші люди знають і люблять. І тут причина не в артистах. Їх "замовили", і їм — із державної казни — заплатили. Можливо, навіть пообіцяли звання народних. А сотні артистів уже давно стали народними для українського слухача, бо їх чекають у селі, містечку чи місті. От ми й відпрацювали разом із заслуженою артисткою України Аллою Поповою концерт до Дня сільськогосподарського працівника в Конотопі. Невеличке приміщення клубу, не всі змогли туди потрапити, але як тепло, широко й задоволено було, як нам дякували люди й організатори свята!

А сьогодні — ми на Майдані, разом із тими артистами, які не шкодують про те, що не урвали нагород від цієї влади. Ми тут не заради майбутніх нагород, а за велінням совісті, якою керувалися в житті та творчості всі ці роки.

● **Яся СТАВИЦЬКА**

БЛІЦ-ІНТЕРВ'Ю

Понеділок — важкий день, але не такий, як завжди. Як кажуть пан Поплавський: із чого почнеться цей день, тим і похитнеться тиждень... Отже, найпомаранчевіший понеділок листопада для ведучої "Вечірньої казки", композитори Алли Мігай почався заклик до своїх шанувальників: "Прокидаймося, дорослі та малі, Сонко-Дрімко вас просить!"

Розповім про те, що почула від цієї жінки, яка протягом двадцяти п'яти років розповідала разом зі своїми героями нею ж написані казки.

— Помаранчеву революцію я і вся моя родина сприйняли як казку, що відбувається навколо, але реально почали з того, що поселили в своїй малогабаритній квартирі тих, кому треба було відігрітися, поїсти. Я живу на Печерську, тобто в районі, де відбуваються пікетування, тому ми з чоловіком, побачивши промерзлий людей, запросили їх до себе. Чоловік із друзями бере активну участь у

СОНКО-ДРІМКО: «ПРОКИДАЙМОСЯ, ДОРΟΣЛІ ТА МАЛІ!»

"Нічний варті". Я пишася ним. Уже декілька днів чекаю своєї черги на "5-му каналі", щоб звернутися до людей зі словами подяки. У мене є що їм сказати. Я об'їхала всю Україну і знаю ціну своєму слову й на Заході, й на Сході, де мені спочатку відмовляли в наданні великих залів для проведення акцій популяризації дитячої казки та пісні, а потім пропонували найбільші та найкращі приміщення. На Майдані стоять люди різних поколінь, але вони добре пам'ятають "тітоньку Аллу" молодію. Ось я вже і стала зрілою, помаранчевою і молодію душею, а в ці дні — просто щасливою громадянкою держави, у якій живе такий народ! Чекаю своєї черги на виступ перед народом, який так швидко опанував культуру мітин-

гових заходів, яка властива країнам зі споконвічною демократією.

А ще я обіцяю всім своїм шанувальникам повернутися на територію Першого національного каналу телебачення, керівництво якого за всіх вас виришило долю української казки та моїх персонажів. Я не виходжу в ефір, але продовжую писати. Мої казки та пісні останнім часом — помаранчеві, бо це — колір улюбленого нами дитини фрукта, який протягом року зберігає всі потрібні вітаміни для життя людини. Для кожної дитини помаранч — не лише найсмачніший подарунок, а й найкорисніший.

Отаку Аллу Мігай я зустріла на сцені Майдану Незалежності, де вона чекала своєї черги на виступ.

● **Л. С.**



Хочу розвіяти міф про те, що помаранчева революція творилася протягом літа і відбулася восени. Адже те, що ми маємо змогу спостерігати, — диво, яке свідчить про зрілість цивілізованого громадянського суспільства, і яким перейнятий світ, що вперше почув про Україну в травні 1986 р. Не просто так згадався Чорнобильський рік, бо, при всій своїй трагедійності, він дав поштовх демократизації тоталітарної системи та розвитку культури волевиявлення народу. Саме з тих часів нам дозволили... І Бог дав шанс олюднити свою свідомість. Згадайте ті дні, коли діти Чорнобиля, люди, що потребували матеріальної та моральної підтримки, отримали її як зі Сходу, так і на Заході. Наші діти оздоровлювалися, вчилися і знайомилися зі своїми однолітками, та й старшими людьми, які приймали їх за кордоном. Поверталися іншими, прагнули досконало вивчити іноземні мови, щоб писати листи до тих людей, які їх обігріли та втішили. Ці діти сьогодні — інтелектуальний і здоровий цвіт нації. Вони — на Майдані, серед тих, хто виходить на вулиці й протестує проти сваволі влади. Вони — свідомо розкуті, мало чим відрізняються як зовні, так і за інтелектуальними

МИСТЕЦТВО БОРОТЬБИ. АБО МІТИНГОВА КУЛЬТУРА



показниками від своїх європейських чи російських однолітків, вони через систему комунікацій вільно виходять у світ з інформацією і відчують потужний зв'язок від світової спільноти.

А на вулицях столиці панує зоряний час для фольклористів. Кожен із маніфестантів бореться на рівні свого інтелекту та культури, але бореться, відчайдушно відстоюючи свої права. Люди відчули силу солідарності та

вибирають за свого отамана здоровий глузд і розум. Фольклористам варто просто вийти й погуляти день-два серед людей. Там ви почуєте і побачите, а потім проаналізуєте стан справ із гумором та глуздом мас. Вони не лише викрикують ім'я свого лідера та гасла, які увійдуть в історію, вони — думають, і результати своїх роздумів пишуть на плакатах. Пригадую, що не могла пройти повз колону студентів Державного університету

кінотеатрального мистецтва, бо такі ж красиві вийшли! Та ще й з гаслом: "Театр і кіно — за Ющенка!!!" Вийшли, як зі сцени своїх студентських театрів чи з наймодніших магазинів та кав'ярень, щоб показати людям, які приїхали з далеких міст і сіл, що вони — з ними і серед них. Одесити привезли трохи нецензурного фольклору, який усім запам'ятався, бо заримований і в основі тайт не матюк, а літературне слово "підрахуй".

старших, боротися за свої права. Не таємниця, що діти тікають на вулицю, звідки їх важко забрати, бо вони розповідають, що там — краще і роздають помаранчеві прапорці та хустинки. З ними вони біжать до школи й розповідають, що бачили на вулицях добрих і веселих людей, які пригощали їх цукерками. Вони малюють помаранчеві плакати й виставляють їх на балконах квартир, розповідають, що Віктор Ющенко любить дітей, бо у нього своїх багато... Прислухайтеся до цих слів. Дитячими устами до вас говорить Бог.

А в наметах — тепло й затишно. Там — люди різного віку, але молоді більше. Вони знайомляться, спілкуються, жартують. Поряд із молодими, які вперше на таких заходах, ті, хто прийшов із досвідом за плечима. З понеділка рекомендували одягати на ноги целофанові пакети, щоб взуття не промокало і ноги не мерзли так швидко.

Серед народу працюють професіонали, які знають, як розрядити негатив емоцій, закликають до витримки, по-

СПОСТЕРЕЖЕННЯ

міркованості. Ті з молодих людей, які пройшли скаутські вишколи, школи Пласту, спортивне виховання, також у ці дні покликані до роботи — вони складають левову частину нічної варті. Більшість із них уже стали батьками та матерями. Вони не бояться ні ночі, ні холоду, ні голоду, сміливо виходять зі своїми дітьми на вулиці, гуляють із ними серед маніфестантів. Обличчя промерзлих людей засвічуються посмішками, коли до них підходить малеча. Кожен згадує про свій промінчик сонця, який чекає його вдома. А молоді батьки виходять на вулиці, щоб показати своїм дітям те, про що їм колись розповідали дорослі мрійники — їхні Вчителі моралі та патріотизму. Зроблено цими людьми так багато, як багато нас на вулицях сьогодні, бо саме таке виховання — і спортивне, і моральне — творить диво, яке весь світ назвав Помаранчевою революцією, яка лякає лише тих, хто культивує у своїй свідомості зло та страх. Безумство хоробріх, яке оспівували колись такі ж безумні мрійники, — це не хвороба, це — ліки, які давали людині стимул до життя в усі часи.

● **Леся САМІЙЛЕНКО**



Уже й пісню засудили, звинувативши в тому, що вона зомбує маніфестантів, які її слухають на Майдані, поза ним, лине з усіх куточків столиці та по всій Україні. Вчора один із нардепів від комуністів намагався у телемарафоні, який транслює ТРК "Київ", розумувати на тему, що ж відбувається? Дійшов певних висновків і знайшов винних. Ними виявилися екрани, на які дивиться люд, що стоїть і танцює на Майдані, та музика, яка там звучить. Екрани, на думку цього депутата, і є головною причиною стійкості народу, бо вони по-

ПІСНЯ БУДЕ ПОМІЖ НАС...

казують те, що робиться не лише на вулиці, а й демонструють "однобоку політику боротьби". А головне, що дратує людину, яка звикла слухати лише більшовицькі гімни, — це музика, яка звучить зі сцени. Думаю, він її ніколи не чув, бо не слухав і не знав, що роками, десятиліттями українська молодь її любила, бо цікавилася тим, що робиться кращого у світі та й в Україні. Не знав цей депутат і того, що першими на сцену Майдану Незалежності в столиці вийшли ті, хто відпрацював літо й осінь по всій Україні, пропагуючи ідеї "Нашої України" серед населення всіх регіонів, ризикуючи іноді навіть життям. Гурт "Козацькі забави" подолав неабиякі маршрути, несучи українську пісню. Крим, Донецьк, Кривий Ріг. Що вони там виходили й витримали! А зі сцени на Майдані промовляли до тих, з ким зустрічалися на гастролях: Дмитро Гнатюк — всесвітньовідомий співак та народний депутат минулого скликан-

ня, довго за кулісами чекав своєї черги, щоб вийти до народу з піснею та словом, народні артисти Анатолій Мокренко, Ніна Матвієнко та тріо "Золоті ключі", Неоніла Крюкова, заслужені артистки України Алла Попова та Жанна Боднарук, Анжеліка Рудницька, Тетяна Піскарьова, Галина Решетар... Це — неповний перелік, бо ще ж майже щогодини лунають над Майданом голоси Тараса Петриненка та Тетяни Горобець, Святослава Вакарчука, Марічки Бурмаки, Лесі Горовой, гурту "Тартак". Виступають капели "Думка", фольклорні ансамблі "Дарничанка" та "Берегиня". Гучно та голосно підспівує їм Майдан і шаленіють ті, хто так і не спромігся полюбити українську пісню, яка рятувала українців за всіх часів та тримала дух нації в негоді, на засланнях та в еміграції.

Про молодих, які творять сучасну естраду, яка стає все популярнішою навіть на дискотеках, уже й говорити не доводиться. Во-

ни виходять на сцену й "заводять" молодіжну публіку, тобто, виходячи з думок "інтелектуала від компартії", — зомбують. А це ж ті, кого зустрічають на рок-фестивалях у всьому світі — гучним сплеском овацій та емоцій. Рокери днями вистоявали серед народу, а потім, за сценою, чекали свого виступу. Тож у суботу на сцені з'явився "Вій", а неділя була зоряною і щасливою для гуртів "Кому вниз", "Немо", "Друга ріка". Юлія Лорд та співак Андрій Підлужний, що згадав свій, уже забутий, хіт "Вставай, Сонце, вставай, світ незрячим відкривай..." Майдан став найбільшою сценою України — у середу минулого тижня список бажаючих виступити перевищив триста осіб. Вони розбилися групами та атакували радіо й телебачення. Вони хочуть та будуть виступати доти, доки не настане час для творчих зв'язів. Ім є з чим вийти до свого народу й вони роблять те, що треба. Їхні пісні не лякають, а підтримують

МІКРОФОН

тих, хто прийшов відстоювати своє конституційне право на вибір.

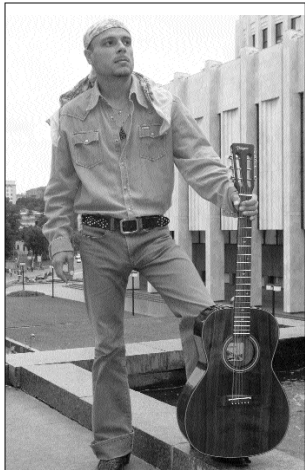
Мабуть, товариші-комуністи вже забули, як творилася їхня історія... Під марші, гімни, що прославляли та оспівували кривавий терор. То чому ж нам не дозволяють посіяти свої сонячні, веселі, запальні та драйвові мелодії? Ми є, ми святкуємо перемогу здорового глузду, інтелекту, духу нації над бандитизмом, який зробив спробу в черговий раз обдурити й залакати народ, "якого правди сила ніким зойована ще не була!"

Організаторам концерту дякують усі ті, кому доводиться протягом доби танцювати на холоді: охорона, всі служби й народ, який під українську пісню витримає все, бо вона гріє його душу... І Ви це називаєте зомбуванням, панове комуністи? Чи забули рядок поезії одного з революційних поетів: "Пісня — це братство і свобода", чи занадто боїтеся сонячних кольорів над Україною?!

● **Лариса БЕЗСМЕРТНА**

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ ЦЕ ІМ'Я

Ненависне для митців слово "формат" набирає здорового звучання. Вухам своїм не вірю, але останнім часом уже не раз чую по центральних каналах радіо повстанську та стрілецьку пісню. Її знають і співають здебільшого в західних регіонах та в патріотичних колах по всій Україні під час мітингів, але вона не відома загалом. Час від часу ті канали радіо активно переходять на формат радянської патріотичної пісні, яку ще не забули всі, кого можна вважати представниками середнього покоління і в чийх оселях батьки-ветерани співали "Катюшу", "Вставай, страна огромная", "Не думай о секундах свысока"... Тобто, як такої заборони чи обмежень на пісню для представників різних поколінь не було, хоч обмежу-



валося звучання (самоцензура чи заборона?) національно-патріотичних пісень, із якими на мітинги виходили патріоти. По радіо ці пісні у такий кількості почула вперше. Радіо страйкує, виступає проти "формату", який за останні

НАДЗВИЧАЙНИЙ СТАН ДУХОВНОСТІ

роки набув не лише анекдотичного, а й загрозливого впливу на репертуар. "Форматними", як правило, були російські виконавці та їх не завжди російські, а як у Москві кажуть, "малоросійські" пісні. Тиск "формату" витримали не всі з українських виконавців. Російською заспівала Ірина Білик, спробувала Марія Бурмака (але погано вийшло, і добрий глузд підказав, що не варто), заголосив із відчаю Віктор Павлік, його відголоски підхопив Олександр Пономарьов, та найчесніше це вийшло в Таїсії Поваляй, яка в результаті дуетів з Басковим та Кобзоном ще й стала антиопозиціонеркою.

Думаю, що цього б і не сталося, якби свого часу влада не замахнулася косою своїх підпільних, прямих та підлих розпоряджень на українську сучасну пісню. Повстанські, стрілецькі та козацькі пісенні твори прорвалися крізь роки та віки. Їх нині співає армія, знає міліція, козацтво. Інші силові структури іноді реагують на голос тих, кого я згадала вище. Тож ні коні, ні митці не винні... Не кожен хоче стати пропащою силою у розквіті сил. Ідеалізованих Володимира Івасюка та Назарія Яремчука — серед нас немає, а прикриваючись їхніми іменами, пішли за тимчасовою владою кучмістів Павло Двор-

ський та сини покійного Яремчука. Час і народ усе розсудить. Не про них мова, бо про все це подумалося, коли на Майдані, під час концертної програми, я зрозуміла, що молодь, яка є суперпопулярною в Україні, також творить свою повстанську пісню. Пісні Тараса Чубая ("Гляч Єремій"), гуртів "Тартак", "Танок на Майдані Конго", "Океану Ельзи" та багатьох інших — це також патріотична спадщина, але вже в озвученні нашої сучасної історії. Є й інші представники патріотичного музичного руху, тобто представники інших національностей, які працюють на відродження гідності та свідомості свого народу і його культури. В останні роки до імен татарської співачки Ельзари Баталовой, гітариста й музиканта світового рівня Енвера Ізмайлова можна до-

дати ще й ім'я молодого та дуже популярного особи на ім'я Ізет. Ізет Валерійович Аблязов — киянин, син військового. Після закінчення Київського університету культури та мистецтв, отримавши фах культуролога, крок за кроком виводить культуру своїх предків на європейський рівень. Крим знає і шанує свого Ізета вже давно, бо він із талановитим гуртом музикантів на основі татарського фольклору творить цікавий репертуар. А сьогодні Ізет на Майдані — разом із кримчанами, які хочуть почути та побачити його на сцені. Чекає своєї черги на виступ уже не один день, бо його душа не боїться заявити перед усім українським народом про те, що: "Крим із Україною!"

● **Л. С.
Фото Ганни ОБОРСЬКОЇ**



ТРАДИЦІЯ

Ще в позаминулому столітті на Гуцульщині, коли поважні гасди та парубки збиралися по неділях і святкових днях біля церкви або читальні, то старанно одягалися в добре припасовану одягу: на ті часи вважалося, що, якщо людина охайно вдягнена в чистий одяг, то вона чиста в помислах і справах. Тоді навіть обговорювали кращих із поміж себе, давали належну оцінку, а парубки особливо хвалилися один перед одним, аби звернути на себе увагу красивих дівчат. Гасди раділи, коли їхні сини й доньки були, як тоді говорили, «на язичку», тобто хвалені. А одягнута неохайно чи в пошарпаний одяг, навпаки, журили і з такими не спілкувалися. На добре одягненого парубка говорили: «Оце фийст штрамак!»

Штрамаками називали не тільки за те, що добре одягнуті на свята, але й усіх тих, хто вів здоровий спосіб життя: був ревним християнином, брав активну участь у громадському житті села та був членом церковної двадцятки, членом «Просвіти» чи ще якогось об'єднання, що існувало на той час у селі.

Щоправда, зовнішній вигляд мав бути бездоганим — інакше ти не штрамак. У часи панування на Гуцульщині Австро-Угорщини, особливо в гірських районах, дуже шанували таких людей, на них рівнялися, їх ставили за приклад, пануюча влада всіляко запобігала перед ними, а бували випадки, що й брала до уваги різні поради від штрамаків. Можна сказати, що Довбуш у цьому благословенному краю був чи не першим штрамаком, бо мав на те всі підстави, хоч і був вимушений жити в горах, прати одяг в гірських потоках і сушити його на гострих карпатських вітровах. Серед гуцулів панувала стала традиція: коли на свята щось нове собі з одягу не постарася та не одягнеш хоч раз на рік, а це був Великдень, то ти не є повноцінним у громаді, бо не підтримуєш «марки», як говорили тоді. Тому, можливо, отаке штрамування один перед одним — це не що інше, як своєрідний спосіб утримати славу й дуже давню традицію гуцулів мати **вберю**, виготовлену своїми руками з домотканих полотен і тканин. Більше того, кожна виготовлена кошуля, байбарак, петик, козушок чи китпарик мали свої окремі візерунки й нашивки. Чи не тому ще й понині ми захоплюємося гуцульськими уборами, а вишиванка на домотканій сорочці znana в горах як оберег від усього злого. Щоб не зникла самотня культура гуцулів та не зане-

пали духовні цінності горян, виникло та по-новому себе явило Товариство «Штрамаки».

Штрамак ніколи не міг бути лінимим і пасивним — в основі всього, чим жив, була безперевна дія і намагання зробити щось таке, аби люди тебе похвалили й визнали як першого. Штрамак — у всьому мастак. Навіть у виконанні пісень, яких співали на всіх забавах, толоках і вечорницях, були свої штрамаки, — співали такими голосами, що аж дівочі серця билися частіше. До штрамаків найбільше пасу-

здоровий спосіб життя — його все літо люди бачать на городі босим. Може, й тому не хворіє, що завжди просто неба та в безперервному русі. Його гасло не одного здивувало: «Най горівку п'ють москалі і ходять в гумах!» Сам він пояснює просто — радянська влада принесла на Гуцульщину пияцтво та ще гумові чоботи, «від яких нині старші люди слабують на ноги». А те, що люди перейняли від нової радянської влади матюки, то його ще більше болять. «Ми колись не знали, що таке варити самогон, не ви-

на — переконати сучасників у тому, що тільки знаючи славні традиції можна примножувати їх на майбутнє і цим самим виховувати молоде покоління в душі любові до України.

Штрамаки вміють і знають, як зробити, аби ця фраза не залишилася лише на папері: про це говорить їхній фаховий рівень — серед них лише семеро колишніх директорів шкіл, вчителів аж дванадцять, юрист і троє лікарів. У добробку — 23 зустрічі, проведені в різних куточках Івано-Франківщини: у гірських селах Стопчатів, Яблунів, Уторопи, Великий Ключів, Воскресінці, Печеніжин, та й у славній Коломії. Вони відвідали пам'ятні місця, де перепоховані вояки ОУН—УПА, місця боїв повстанської армії, могли полеглих героїв, брали участь у відзначенні пам'ятних ювілейних дат. Одними з перших відгукнулися на акцію зі збору коштів на Тарасову церкву.

Цього року товариство «Штрамаки», утворене з ініціативи активних просвітян — учителів селища Печеніжин, що на Івано-Франківщині, відзначатиме своє п'ятиріччя. Зібравшись у хаті вчителя-пенсіонера Богдана Луцака семеро небайдужих пенсіонерів вирішили відродити традиції штрамаків.

ТОВАРИСТВО «ШТРАМАКИ»



Товариство «Штрамаки», с. Стопчатів, 2004 рік

вав би знаменитий вислів Івана Франка «Пісня й праця — великі дві сили».

Нині товариство штрамаків обрало для себе девіз «Бог і Україна», бо вважають, що без цього гасла вони жодного дня не прожили б. Товариство керується у своїй діяльності оригінальним статутом, а координує всю роботу обрана Рада з п'яти осіб. Тільки двоє осіб із 25 штрамаків — не пенсіонери, але ж треба було витримати певний екзамін на те, щоб їх усе-таки призначили старійшинами! Найстаршом штрамакові Петрові Гуцуляку, сину Михайла, пішов 85-й рік, а він ще так гарно виспіває та при добрій пам'яті! А Василь Шовковий, син Дмитра, з селища Печеніжин у свої 83 роки ще цьогогоріч у липні накопив сіна аж на двадцять коплиц! Учасник двох воєн, в минулому й нині активний просвітянин, він веде

діли кужайки та не вміли так матюкатися, як це нас навчили москалі, що прийшли після сорок п'ятого і не хотіли вступитися ще й понині з нашою Україною, — так резюмує голос старійшина — штрамак Шовковий. — А що ми ходили в шкільних постолох і чоботях, то це нам не шкодило, ми мали здорові ноги».

На всіляких святкуваннях люди з задоволенням слухають пісні у виконанні штрамаків, бо вони співають вже забуті пісні, яких ще співали в молодості. Тут є все: від давніх гуцульських коломийок і стрілецьких пісень до повстанських, в яких відчувається незнищений дух і слава звияга борців за волю України. А коли почнуть виспіювати жартівливі пісеньки, то їм позаздрять імениті хорові колективи, і молоді зачаровується тим співом. А що всі вони колись були активістами-просвітянами, то й нині поставили собі завдан-

«Смерічка» Ярослав Грабовецький. Він уже п'ятий рік очолює це добірне товариство, а ще як музикант і поет пише для штрамаків пісні. Приміром, гімн «Бо ми — штрамаки». Одержимий пісню і працею, — це воістину справжній послідовник славного опришка Довбуша. Рада товариства «Штрамаки» до 75-літнього ювілею пана Ярослава написали кілька посьват, в яких є й здоровий гуцульський гумор, без якого на Гуцульщині «і голубці не смачні».

*Зараз ти на відпочинку,
Якого не маєш,
Бо ще далі у «Просвіті»
Край свій прославляєш.
Ти з вигляду — фаний хлопець,
Культурний і чемний...
Чи не був, як Янукович,
Два рази суджений?*

Штрамаки називають Ярослава своїм отаманом і мають на це всі підстави. А на зустрічі в селі Воскресінці пан-отаман Ярослав здивував присутніх новою своєю піснею про Віктора Ющенка. Колоритні голоси поважних штрамаків лунали на все село — люди зупинилися, аби послухати таку дивовижу.

*Це наш Віктор Ющенко —
Вірний син народу,
Він ніколи нас не зрадить
І нашу свободу!*

Штрамаки є виразниками народної сили, це оптимісти з лицями християнськими і духом українським.

● **Дмитро ГРИНЬКІВ**, член НСПУ, м. Коломия

ПОВЕРТАЮЧИСЬ ДО ВИТОКІВ

Нещодавно селище Вигода, що в Долинському районі Івано-Франківщини, відзначило своє 120-ліття. До ювілею цього наймолодшого населеного пункту Долинщини на землях старовинного села Пациків вийшла чудова книга-фотоальбом «Вигода», котру з великим натхненням підготував відомий у районі та області фотожурналіст, публіцист, нарисовець, член НСЖУ — п. Михайло Борис.

Автор достеменно вивчив історію цього самотнього селища лісорубів і деревообробників, проілюстрував історичний нарис прекрасними кольоровими світлинами, не обминувши минулого й сучасного Вигоди. Зокрема в книзі розповідається про історію Товариства «Просвіта», докладно представлені «Просвіти» за багато років.

Відома у світі як мальовничий куточок Карпат. Тут уже сьогодні розроблено чудовий маршрут «карпатським трамваем» — вузькоколіяка возитиме туристів спеціальним туристичним потягом. Автор книги М. Борис особисто знайомий із австрійцем Вольфрамом Венделіном, який пише книги про залізницю. Дев'ятий рік п. Венделін під час своєї відпустки приїжджає до Вигоди, освоює українську мову і вважає її найкращою у світі! Написав книгу про Вигодську вузькоколіюку, хотів би її перекласти й видати українською. Пробним рейсом туристського потяга через 4 станції до підніжжя гори Магури подорожувала вже група туристів із Німеччини, Англії, Польщі... Гідом у них був теж п. Вольфрам Венделін, адже це він у липні 2004 р. організував групу іноземних туристів, щоб подорожувати «Карпатським трамваем»! Отож, у книзі «Вигода» вміщено кольорове фото п. Венделіна, а також світлина з його колекції...

...Українська глибинка... У Карпатах вона ще привабливіша! Зелений туризм, бойківська говірка, автентика одягу приваблюють іноземців. Думається, що задоволені нашим краєм і луганчани, що побували в нас під час першого туру виборів. Хотілося б, аби вони докладно розповіли в степовому краю про те, як їх у нас зустріли, як їм перебувалося на Прикарпатській землі, то й не буде різних вигадок і чуток про «войовничих» бандерівців.

● **Надія ДИЧКА**, член НСПУ, Прикарпаття, м. Долина

ПЕРЕДПЛАТА 2005

**ПОДАЛЬША ДОЛЯ ПРОСВІТЯНСЬКОГО ТИЖНЕВИКА
У ВАШИХ РУКАХ!**

СЛОВО — **ЦЕ ВАШ ВИБІР!**

РАЗОМ
ПЕРЕМОЖЕМО!

ВАРТІСТЬ ПЕРЕДПЛАТИ

НА РІК 37 грн. 86 коп.
НА ПІВРОКУ 19 грн. 18 коп.
НА МІСЯЦЬ 3 грн. 41 коп.

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС

30617





Закінчення. Початок на с. 1

«НЕ ШУКАЮ ВОРОГА ЗБОКУ»

— А що ж у таємниці?

— Нині момент вирішальний, але ставитися до нього так, ніби це кінець життя, не можна, це несерйозно, і не слід так налаштовувати людей. Мобілізація зрозуміла, але намовляти людей, що це — все, не варто. Бо потім, коли щось станеться не так, як прагнемо, — то що тоді? Як виводити народ з того страшного дискомфорту, моральної прірви, депресії?

Я народився під знаком Терезів, намагаюся все урівноважувати, — тому вважаю, що не треба на крайнощі підбурювати людей. Усе одно в нації буде своє життя, свою ходу мусимо спрямовувати туди, куди її спрямували, і ніхто нас не спинить...

— Можливо, з цими настановами **краще жити, бо не можна тиснути на людину з усіх боків. Мабуть, ми так легко впадаємо в крайнощі, бо багато розмірковувань навколо ментальності українців, склалася навіть легенда про нашу соціальну апатію, непослідовність...**

— Можна сказати, що українець — це троїсті музики: один думає, другий каже, третій робить... Від того в нас "результат великий": що перший спородить, то третій — точно угробить!

Ну що ж, інакше й бути не могло в тих перипетіях нашої історичної долі, яка у нас складалася... Ментальність пересічного українського громадянина нічим не гірша й не краща від ментальностей громадян сусідніх країн. Можна поставити якісь "плюси" полякам, молдаванам, білорусам чи росіянам, але українець такий, який він є. Це той тип представника нашої нації, який зберіг себе — бездержавного — за рахунок не лише української пісні й вишитоного рушника, а й за рахунок українського борщу, українських страв, українського побуту, українських кровів на хаті і так далі... І якщо він себе аж так зберіг, то це — супернація, що змогла себе в бездержавній ситуації зберегти! І зараз існує, і відповідно чується. Мені здається, що варто пошанувати самих себе.

— **Влада не окреслювала чітко своєї ідеології, але вона була — пострадянська ідеологія, що притлумлювала все національне. Як Ви думаєте, які нові стереотипи потрібно напрацювати нашому суспільству?**

— Національна держава мусить мати національну ідеологію. Це перш за все. Відколи існуємо державно, ми намагалися мати якісь національні маяки. Національна мова, національна культура — у вигляді якихось конкретних справ. Чи завжди це вдавалося? Ось, скажімо (ви ж це дуже добре знаєте), ми намагалися бодай раду з мовної політики мати при Президентів! Двічі її засновували,

Юрию Афанасьєву, Сергію Ковалєву, Євгенію Євтушенку, Валентину Оскоцкому, Римме Казакову, Елене Бонэр, Андрею Вознесенському, Юнне Мориц, Даниилу Гранину, Євгенію Дейч, Светлане Князевой

Русским друзьям

Украинская демократия отделяет российскую демократию от московского империализма Путина и Грызлова, Лужкова и Рушайло. Украинская демократия жаждет услышать Ваше слово в защиту нашей Оранжевой революции.

Поддержите нас — и вы поддержите российскую демократию, которая в последнее десятилетие лежит на уровне асфальта. Это расплата за Чечню и за все грехи России, которые не перечислить.

Приезжайте к нам, и вы увидите то, что бывает один раз за целое столетие. Вы увидите молодую и древнюю украинскую нацию, исполненную любви и уважения ко всем народам мира, в том числе к русскому народу и российской демократии.

Но отнюдь не к московским империалистам, которые и у вас стоят костью в горле.

Русские друзья, я верю, что Вы меня услышите. Выступайте, пишите, а лучше всего приезжайте к нам.

Именно здесь — Правда, Истина, Молодость.

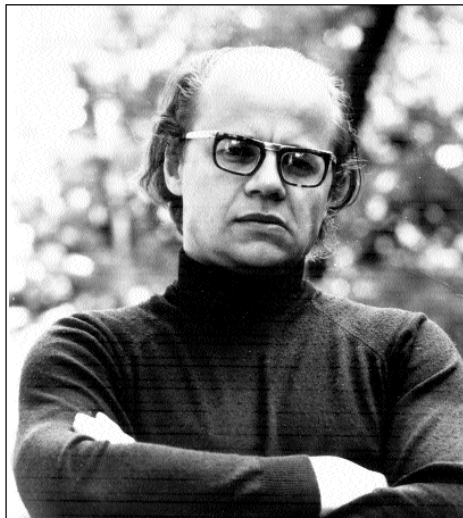
С уважением к вам и надеждой Председатель Конгресса украинской интеллигенции

Иван ДРАЧ

28 ноября 2004 года, воскресенье, Киев, Крещатик, палаточный городок

але двічі вона щезала "в нікуди". Востанне була зліквідована за віце-прем'єра Семиноженка. А ця рада впливала на мовну політику, бо ми запрошували — то з Харкова, то з Сумщини, то з Одещини — представників місцевої влади, аби хоч якусь відповідальність мали перед Києвом і хоч щось робили. Потім це занехаялося, занепало, як і багато інших громадських ініціатив і пропозицій.

Я маю причетність до багатьох громадських організацій. Як немилосердно тяжко існувати цим організаціям! Просто уявити собі не можна... І це в державі, яка, здавалося б, мусила підтримувати такі організації, бо вони роблять ту роботу, якої не роблять



Іван ДРАЧ: «ЗАПАЛИТИ БУДЕНЦИНУ ВОГНЕМ ПЕКЕЛЬНИМ»

міністерства освіти, культури... Коли вдумаєшся, то це — просто ганебно по суті своїй...

— **Це, мабуть, і є розшифровка колись сказаної загадкової фрази про те, що "національна ідея не спрацювала".**

— Це — політика ставлення до громадських організацій. Тобто, не задіяна основна, вирішальна структура нашого народу, наша духовна течія не задіяна. Справжня демократична влада мусить "підняти" цей основний масив! Орати його і збирати плоди. А нині все — в той чи інший спосіб — перекручується, аби виростити манкуртів, яким байдуже до минулого й майбутнього. Ось це — справжня небезпека для народу.

— **Ви бачили і знаєте в обличчя сотні, тисячі людей. Що скажете про тих, які всупереч усьому продовжують займатися національною справою в Україні?**

— Я їх шаную. Пробачаю якісь вади характерів, бо розумію, що інакшими вони не могли бути. Ці люди зберігають тенденції, які мусять ожити, буйним квітом розцвісти тоді, коли будуть нормальні умови. А поки все це, — як шкільні деревце у саду — часто погнуті, без живлення, але — збережені. Слава Богу, що вони є. Але розумієте... Коли не було повнокровного, нормального життя багатьох поколінь, то утворився такий... покруч. І хочемо ми цього чи ні, ми повинні реально дивитися на все те. Я це відчуваю й на своїй долі. І треба не боїтися дивитися на себе впритул. А хто ворог наш найбільший? То я кажу: це — не кацап, не лях, не жид — ди-повідіо в дзеркало! Оце основний ворог. Бо коли ми самі собі ради не дамо, не навчимося поважати і любити себе за те, що є в нас

Дорогой Иван Драч!

Я полностью поддерживаю Ваше письмо.

К сожалению, из-за возраста и состояния здоровья я не могу быть с Вами на Майдане, но считаю всех участников Оранжевой революции борцами против государственной лжи, сегодня равно свойственной и украинской, и российской государственности. Когда-то Андрей Сахаров говорил: "Ложь должна исчезнуть из нашей общей жизни".

Борьба за честные выборы — важная борьба за общественную правду.

**Елена БОНЭР,
29 ноября 2004 года**

Примітка від редакції. Як стало відомо, Євген Євтушенко та Римма Казакова підтримати Помаранчеву революцію відмовилися. Такі ось демократи...

кращого й доброго, — то завжди будемо шукати ворога десь збоку, а не думати, що він у нас сидить.

«ЛИСЕНКО ДОПОМІГ МЕНІ СЕБЕ ЗРОЗУМІТИ»

— **Українці утвердили свої імена справою свого життя: Сковорода, Лисенко, Леся Українка, Заньковецька... Це й поезії, й сценарії, й роздуми Ваші про них. Мене вразила колись Ваша оповідь по дорозі в Полтаву, до пам'ятника Котляревському: Ви були повністю в матеріалі, переживали його, розповідаючи про події сторічної давності, називали цифри, цитували листи... І так само мала нагоду переконатися, як глибоко засягаєте в матеріалі — біографічні, літературні, — говорячи про Сковороду, Леся Українку, Марію Заньковецьку... Що дає Вам ось це спілкування з великими світами наших великих українців?**

— Свідомо йшов на ці контакти з нашими найвидатнішими іменами, бо я хотів розібратися, — які вони, що вони значать у своєму часі, в своїй епосі. Потім хотів зрозуміти, з чого я сам складаюся. Бо, як і кожен із нас, ми частково складаємося з тих духовних попередників і дуже багато взяли від них. Коли ви згадали про Миколу Віталійовича Лисенка, то цей чоловік геніального обдарування був побитий ще геніальнішою

іпостассю (це моя версія) — українською народною піснею. Пісня його заламала — тобто, його Лейпцизьку консерваторію, його європейську освіченість... Українська народна пісня настільки велика, настільки геніальна, що вона не дала вповні розвинути його великому європейському таланту як такому.

Сто два роки тому в Полтаві, працюючи на відкриття пам'ятника Котляревському, Лисенко займався тим, чим займається нині "Провсвіта", Спілка письменників, Міністерство культури (мусили б займатися!). Він ходив до начальника залізниці домовлятися про вагони, він дбав про те, скільки сотень народних костюмів має бути, аби одягати хористів, він продумував оркестр, перевіряв, чи є партитура, шукав музикантів і співаків, писав листи до своїх знайомих — десятки листів! Він переймався конкретикою страшної буденщини.

Життя людське складається з буденщини, з рутини, але коли ти цю буденщину не просвітиш пекельним вогнем свого національного існування, — тоді воно теж нічого не значить.

Лисенко був для мене тією людиною, яка допомогла мені це зрозуміти. Той Лисенко, який у 1912 році, стрибнувши з трамвая, впав і помер — серце не витримало, йому було сімдесят років. Цей чоловік міг жити довго, в славі та багатим. Але він залюбився у свій народ, через пісню народну віддався весь своєму народові. Ось лише на прикладі цього чоловіка, Миколи Лисенка, я вам розповідію про життя і долю людини, яка не кричить, не бігає і не б'є себе в груди, а щодня, щоденно робить велику, конкретну буденну справу.

— **Іване Федоровичу, дозволю собі нагадати дуже давній епізод: в Ірпені з Іваном Васильовичем Миколайчуком Ви писали кіносценарій про Миколу Віталійовича Лисенка, його оточення. І кожній героїні Ви придумали символ-квітку...**

— Так, Лесі Українці ми призначили шипшину — дику троянду, яка була матір'ю всіх пишних троянд.

— **Мене тоді це дуже вразило, і я співставила це з Вашими поезіями. Очевидно, Ви маєте ці символи постійно в своїй уяві...**

— Так, — квіти, звірі...

— **... Подібні до квітів і звірів Марії Приймаченко...**

— Згадую вірш: "Я не вродився хижим звіром і в цьому вся моя біда..." Мені здається, що в цьому вірші я щось додаю до характеристики нашої української ментальності. Дуже вже треба його розізнати, цей менталітет, щоб він став або гайдамакою, або бандерівцем. Розумієте?! Але — не дай Боже отим усім, які думають, що у нас погасили і гайда-

мацький дух, і бандерівський дух, — не дай Боже їм все це забувати!

ПРОБЛЕМА ПОКОЛІНЬ І ДРУЗІВ

— **До Вас прихильно і з любов'ю ставилися Ояр Вацієтіс, Отар Чіладзе, Андрій Вознесенський, Кайсин Кулієв і ще багато видатних поетів. Іван Драч — це ім'я об'єднувало, і це моє нагадування не від подиву, а від розуміння того, настільки важлива Ваша присутність у літературі, у поезії, у літературних стосунках... Чи є певне відчуття самотності, жалю за такими літературними зв'язками — навіть не в організаційному, а в творчому, насамперед, духовному плані...**

— Я болюче все це сприймаю, бо належу до того покоління, коли мої друзі відходять за межу... Немає моїх приятелів Гранта Матевосяна, Левона Мкртчяна, давно немає Ояра Вацієтіса, якого Ви згадали, немає вже і його молодшого побратима Маріса Чак-лайса! І це лише небагатьох ми згадали...

І тому, коли мені Юрій Мушкетик недавно сказав, що моїми віршами відкривається журнал "Дружба народів", то я здивувався! Світлана Соложенкіна зробила переклади. Очолює журнал нині Олександр Ебанодізе, його заступник Теракопян — це все мої друзі, які повернули мене цією публікацією на тридцять-сорок років назад, коли ці контакти були надзвичайно важливі. Важливі вони й тепер, і дуже боляче, що все це вигасло. Урешті, коли ми починали Рух, то взірцем нам слугували прибалти, з якими у нас були постійні контакти. Зараз цього всього немає: Спілка письменників цього не робить, бо зайнята тим, яким чином їй виіснувати, захищаючи себе всюди, та й інші структури не роблять нічого... Якщо вдасться нам відродити Конгрес української інтелігенції, то, можливо, тоді можна буде щось зробити для відновлення міжнародних зв'язків. Я знаю, що існує Конгрес інтелігенції в Москві, існує в Білорусі, де його очолює Ольга Іпатова.

Контакти повинні бути! Нас повинні підтримувати, ми маємо виступати в обороні митців. Бо це наша велика біда — ми тепер напризволяще кидаємо тих же білорусів, а з нами якщо щось станеться, — ніхто й не озветься. Це наша велика біда — ми не вміємо цього організувати, а варто надійно тримати цю сув'язь інтелігенції, літераторів різних країн.

— **Мені здається, що це загальний відцентровий процес. Наразі можемо говорити, що зв'язок між поколіннями і в нашій літературі ослаб, якщо не розпався...**

— Мабуть, це проблема поколінь, — вона завжди була, вона мусить бути... Але разом із тим щось ламається — змінюється ментальність. Люди думають, що вони вже схопили Бога за бороду. Але покоління, яке так думає, вже мало б щось показати нині зроблене — минуло 15 років. Де ж ті тексти, які мали "повалити" Європу й дістати Америку, стати в чергу за Нобелівською премією?... Але й ваше покоління, і те, що за вами, і те, що нині йде, мабуть, бачать реальний опір матеріалу — тільки тепер осягли реальну силу матеріалу, в якому живемо. І це цікаво, бо, мабуть, ще якийсь довгий час пройде, щоб з'явилася та — інша — література, інша, ніж та, створена поколінням, до якого я належу.

До критики на власну адресу я ставлюся відсторонено — маю багато інших проблем... Але коли йдеться про Олеса Гончара чи Олександра Довженка, то це, мені здається, від куцоного розуму, — люди мусять розуміти, що то був певний період, і за нього відповідали такі люди, як Довженко, Бажан, Рильський. Був певний період, коли керівним чоловіком був Гончар, ніс багато на своїх плечах. І якби він не зробив того, що зробив, то який би чином прийшло молодше покоління? Бо кожне покоління має свої зобов'язання, і головне, — щоб кожне покоління зробило те, що може. Я вважаю, що наше покоління робить те, що може — у той чи інший спосіб, — робило й робить! Тільки таким чином наступне покоління може жити та бути. Існувати самим по собі та щось там робити — так не буває в жодній культурі, хоч як би вона не була розвинута. А щодо заперечень, несприйняття когось, — то це нормально, крамоли в цьому немає.

— **Іване Федоровичу, така Ваша доля, і це, мабуть, наділ від Господа Бога, що на Вашому імені й завдяки Вашій діяльності тримається зв'язок між матеріальними українцями та українцями всього світу. Я пам'ятаю ці конгреси, це піднесення... Але нині... градус зменшився...**

— Це була ейфорія державотворення! Ми тоді все таким чином починали й казали, що починається наша держава, починається новотворення нашої нації як світової нації! І ця хвиля ейфорії була в усьому — в розбудові державних структур, у культурному будівництві. Це було намагання зібрати всіх укра-



інців у громаду, сказати, що — ось центр наш, наша держава, будьмо разом! А потім воно стало поволі розпадатися, — усе зане-хаялося в Україні, пригасло...

— **І які Ви бачите шляхи виходу з цієї захланності?**

— Мусить бути Президент український, Верховна Рада своя, — тоді вона вже зовсім по-інакшому буде світитися для світу, наша Україна, — для всіх українців, чиї діди й баби колись емігрували, і для тих, що зараз виїха-ли. Я казав і ще раз повторюю: ми маємо страшну біду з нашим державотворенням і всім тим, що зараз відбувається. Ми мали в ХХ столітті страшний голод, велику страшну війну і цю велику незалежність, — вона не менше коштує, ніж голод і війна. Ось таке творення держави й ціна того, що з нами від-бувається. Три події нашого часу — така страшна ціна! І коли народ наш витримає це, то справді можна дивуватися, як він витри-мав усе це!

«МРІЯВ БУТИ КІНОРЕЖИСЕРОМ»

— **Може, й під впливом часу, який хо-четься документально зафіксувати, хоті-ла б торкнутися того, що називається “Драч і кіно”: “Кам’яний хрест” за Сте-фаником, знакова “Криниця для спраг-лих”, “Пропала грамота”, “Вечори на ху-торі біля Диканьки” за Гоголем, цикл фільмів — я б назвала це циклом, хоча це були окремі стрічки — “Іду до тебе” (про Лесю Українку), кіноповісті “Київська фантазія”, “Григорій Сковорода”... Що зараз? Ви пишете сценарій? Ви б хотіли займатися кінематографом?**

— Погляньте, що я маю: “Полковник Пет-ро Болбочан. Трагедія українського держав-ника”. Болбочан був буковинцем, одним із реальних опонентів Петлюри, — це трагічна історія, і це герой фільму, який би я хотів зробити. Він називався б “Вишиваний Габсбург”. Про Габсбурга, який став україн-ським патріотом, і вони зійшлися з цим пол-ковником Болбочаном у мрії мати українську державу, причетну саме до Європи, під егі-дою Австро-Угорської імперії. Тут, у цьому сюжеті, зійшлися всі сили, є причетність до Російської імперії, є й причетність до Авс-тро-Угорської імперії. І ось цей полковник, Болбочан, — був засуджений. І влада на чолі з Петлюрою возила його за собою, — як у прислів’ї: “У вагоні директорія, під вагоном — територія”. Возили за собою й тюрму, а в ній — Болбочана, аж доки Чеботарьов — ка-жуть, він таки був агентом ЧК — не розстрі-ляв цього чоловіка... Цей матеріал лягає в роман, в п’єсу, в сценарій, і це один із варі-антів того, щоб я хотів робити. А зараз вив-чаю матеріали, перечитую масу літератури. Про Катерину II, про Калнишевського. Я всіх запитую, — й істориків, і письменників: “За що Катерина II посадила Калнишевського, 85-річного кошового, отамана, генерала ро-сійської армії, нагородженого орденом Анд-рія Первозванного, в яму? За що?! У 85 ро-ків”... Мені цікаво слухати, що мені відпові-дають різні люди, але ці пошуки привели ме-не до цікавої книжечки “Кам’яні козацькі хрести”. Її автор, археолог та історик Сажо-ніков, живе в Іллічівську, росіянин із Крон-штадта. Дружина — українка, діти навчають-ся в Києво-Могилянській академії. Він, до речі, в команді “Нашої України”. Я знайшов його книжку, залучив режисера Савельєва, і ми з ним та з Сапожниковим обійшли всі дов-колишні одеські села, їхні кладовища. Під бі-лими хрестами з піщаника спочили козаки з останньої Січі. Не всі пішли за Дунай, части-на осіла тут, і саме вони спричинилися до то-го, що ці землі були олюднені, опрідмечені, як і те місто, що звалось Хаджи-Беем, а по-тім стало Одесою. Так що не Дюк Рішельє, а ці козаки, ці села сприяли його утворенню. А ті білі хрести (їх Савельєв зафотографував, я зроблю скоро книжечку з цими ілюстрація-ми) оточують Одесу, обіймають її своїми бі-лими крильми. І це дуже цікаво, і це — одна з причин, чому Катерина II так розправилася з Калнишевським. По-перше, він основну масу козаків випустив, по-друге, залюднив цю величезну територію — вона стала зем-леробною, пшеничною, житньою, стала ук-раїнською. Отака історія. І моя причетність до цього сюжету, до “Габсбурга вишивано-го”, до історії про Калнишевського — тобто, кіно постійно живе в мені.

Моя головна мистецька мрія не збулася — я мріяв бути кінорежисером. Але коли дозрів до цього, — тоді вже скрутили голови всім і вся. Це був 1973—1974 роки, коли я виступив на похороні Підпалого і розказав притчу про солов’їв: у нас був такий Мамчур в селі, який, коли солов’ї співали, вилазив на дерево й душив їх. Ось так і хвороба вчини-ла з Підпалим. А це витракували так: мов-ляв, прийшов Щербицький і задушив... Ось ще й така історія.

Нині за українське кіно також треба боро-

тися. У тих передачах, які я веду на радіо, я мав зустрічі з Савельєвим, Тримбачем, буду мати розмови з Ілленком, Машенком; скоро має відбутися кіноplenум. Тобто, ця пробле-ма на слуху і теж буде розв’язуватися в кон-тексті нашої загальнонаціональної політики.

— **Чи може митець Вашого масштабу, людина-творець, зжити в своїх віршах, у своїй творчості свою долю, свій харак-тер? Прожити їх до кінця, до денця — свій надзвичайно широкий спектр почувань.**

— Я дивлюся, як живуть мої ровесники, як життя їхнє складається. Мої друзі й недруги, мої опоненти й побратими — як ім ведеться? Я дивлюся на Дмитра Павличка. На Ліну Кос-тенко. На Віталія Коротича. На Бориса Олій-ника. Це моє покоління. Трішки старше, тріш-ки молодше. На тих, яких уже немає, — Він-грановського, Дрозда, Гуцала... Оце моє по-коління. Скажімо, Віталій Коротич. Я завжди стежу, що він пише, що робить, тепер мені легше є — він друкує в “Бульварі” багато своїх сентенцій, серед них є дуже цікаві. Так ось, недавно я знову відновив своє знайом-ство з ним на 50-річчя радіостанції “Свобода”. Троє людей, які вже довго не зустрічалися, там зійшлися: Юрій Щербак, Віталій Коротич і я. Це одне покоління. Коли я прийшов у Київ, був селянком, що вступив до університету. У нас латину викладала Тетяна Миколаївна Чернишова, загальне мовознавство — Анд-рій Олександрович Білецький, і вони мене за-лучили до кола Олександра Івановича Білець-кого. Там я познайомився зі Щербаком, з Ко-ротичем, з Олександром Пономаревим, із Ні-ною Клименко... Я дивлюся на своє поколін-ня, як і ви, мабуть, дивитеся на своє поколін-ня. Коротич на своє 65-річчя сказав: “Я збув-ся в трьох іпостасях. Як український поет, як російський журналіст і як американський ви-кладач”. Я думаю, що йому треба вірити, — людина ніколи не є собі ворогом. Я себе за-питую: в яких же іпостасях я збувся? Щось у мені збулося, а щось і не збулося. Я ніколи не думав, живучи, що я — тільки поет, тільки лі-тератор, тільки кінематографіст, тільки полі-тик. Я намагався усіма своїми гранями, які в мене є, жити так, як мені живеться, жити пов-нокровно, по-людськи вільно. Бути вільним у своєму житті настільки, наскільки мені давала можливість вільно жити епоха. Інколи я її про-ломлював, піднімався в це небо і проломлю-вав його, іноді прогинався під тягарем цієї епохи, але я намагався весь час бути! І в чо-мусь себе найбільше готував до можливості бути кінорежисером, вдвиглюючись у це буття, а поезія — так я собі думав — нікуди від мене не дінеťся, — якщо вона в мені є, то є, а не-має — то немає, таке це діло. Я готував себе до якоїсь більшої мистецької роботи, але, на жаль, епоха теж мене ламала і зробила трош-ки іншим, ніж я є. Але вміння організувати і робити щось, тобто, структурувати: писати сценарії, готувати режисуру якихось речей і здійснювати їх, воно в мені виявилось тоді, коли я став організовувати Народний Рух України, Конгрес української інтелігенції. Зус-трічавшись зі своїми колегами — митцями, політиками, часто ловлю себе на тому, що я організованіший, чіткіший і передбачливі-ший, аніж вони, і це через те, що я себе струк-турую. Оце буття людини, народженої під знаком Терезів і в рік Шура. Ось таке поєд-нання в мені цих речей, — через те, можливо, вільніший у своїй іпостасі, у своїй менталь-ності, ніж інші люди. Я ніколи собі не заважав; якщо сьогодні більша потреба й покликання бути політиком, — я займався політикою. Як-що інша ситуація давала мені можливість працювати в кіно, я займався фільмом, про-бував писати якісь п’єси... Тільки в такий спо-сіб я відрізняюся від інших людей, інших представників свого покоління, — і не більше. А що збулося в мені, що ні — судити іншим людям, хай вони скажуть.

— **Ви завжди охоче виступали як пуб-ліцист, цікава Ваша документальна про-за останнього десятиріччя, і, узагальню-ючи, скажемо, що є над ними знак — отой духовний меч, що не лише відома назва книги статей “Духовний меч”, яка вийшла двадцять років тому, а зброя ду-ху. Який Ваш меч?**

— Це біблійна фраза, яка перейшла до Прокоповича, а потім — до Сковороди, а потім — до Драча (*сміється*). На 500-ліття україн-ського козацтва в Запоріжжі мені подарували знайдений у землі іржавий ятаган. Я цей ята-ган підняв над собою і сказав, що цей меч свід-чить про нашу приналежність до нашої глибо-кої історії, але зараз він закликає нас бути ду-ховним мечем, щоб своїм розумом, своїм ін-телектом робити те, що ми робили мечем. Мої думки збігаються з думками Юрія Шереха, який писав, що українці мають створювати ду-ховну імперію, духовну інвазію, — якщо цього не будуть мати, то загинуть як нація.

● Гостя приймала і розмову вела
Любов ГОЛОТА



* * *

Я не родився хижим звіром
І в цьому вся моя біда
А тонкосльозим тонкошкірим
У цьому доля — вереда

І завжди чую крізь досаду
Достоту мудрі голоси
Дивись тебе кусають ззаду
Тож дожени його вкуси

Та з диким голосом подібним
Ніяк не звести голови
Коли вродився траводним
То нагинайся до трави
Урбана-Шампень 11.06.2003

ЛЕЛЕКИ

Українські французи — лелеки
На сніданок взялися за жаб.
Вони шлях подолали далекий,
І їх дух в чужині не ослаб.

Ми до них не такі вже й прихильні.
Все куєм свій затятий запас.
Клекотять телефони мобільні,
А лелеки клекочуть до нас.

Гнізда ці, мов грузинські сомбреро.
Як немає дерев — на стовпах.
Все шугають до нас білоперо,
Щоб дітьми край вродився і пах.

По яких їх світах не носило?!
Хто їм долю летючу урік?!
Звідки в них потаємна та сила
Притулитись до нас — це й навік!
Квітень, 2004 р.

МІШЕНЬ КОСТЯ ГОРДІЄНКА

І Всюди стругана бляха іржава,
Наче стружка іржавих століть...
Чи була тут козацька держава?!
Зараз розпач іржавий стоїть...

А вітри тут, вітрища, вітрила...
Це ж туди відпливли козаки?
Це кого знов шапками накрили —
Знов тебе, Гордієнку, таки?..

П
Занехаяно тут, як в сортирі.
Тут банальщина дуже проста —
Школярі тут лежали, як в тирі,
І стріляли у твого хреста.

І, діставши патрони з кишені,
У десятку лупили сповна
По отій по козацькій мішені,
Аж здригався на дні сатана...

Не тевтони, не турки, не галли.
Рідний вчив їх тиран і дурко.
Вчителі тут над ними чигали —
Не стріляти ж бо їм в молоко...

КОЗАЦЬКІ ХРЕСТИ

Козацькі хрести на Одесу
Ідуть і штурмують причал.
Рабу — вірнопіддану пресу
Знічев'я кладуть наповал.

Їх доля ніяк не вторинна,
Їх душу ніяк не доб'є
Ні сука із сук Катерина,
Ні зайшлий той Дюк Рішельє.

Зриваються дні в нетерпінні
Зі смутку зневаги й хули.
Козацькі хрести сивопінні
Одесу навкруг облягли...

Земля — покозачена мати
І море козацьке довкруг.
Тут Липа свої домінанти
Й доктрину карбує, як муж.

І нам вистилає всі плани,
Щоб знов не пропали віки.
Тут села усі Роксолани,
І сиві хрести-козаки...

Чого ти ридаєш, лелеко.
І душу катуєш — облиш!
Далеко, далеко, далеко
Покутує в ямі Калниш...

* * *

Чи в Данськiм королівстві все гаразд?!
Поїдемо, побачимо — нагода є,
Хоч серце тяжко мириться з погодою,
Та душу у кулак — такий наказ...
Чи в Данськiм королівстві все гаразд?!
В Германськiм,
Франськiм,
Польськiм королівстві?!
Щось негаразд у нашому кумівстві
Вже сто разів ачи сто перший раз.
А там — гаразд. Там кожне деревце
Прив'язане, підстрижене, підперте,
І проти вітру й холоду уперте
Навстріч всім нордам вигострить лице.
Бо норд — москаль, це наш класифікат.
Москаль — так вітер наш північний
зветься.

Південний — турок, чорномор сміється,
Та перший — кат, і другий також — кат,
Коли сідає люто у сідло
І твою душу вириває з тіла —
І в Данськiм королівстві це було.
Чи в Гамлета душа тоді боліла?!
18.03.1996 р., Данія

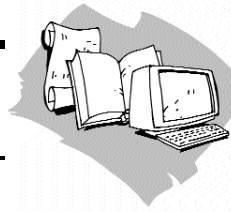
* * *

Як близько лягають снаряди,
Ляга за снарядом снаряд...
А той, що на мене зарядить,
Хай вибере добрий снаряд,

Щоб скурвого сина рознесло
На друзки, на бризки, ущент!
Життя золоте перевесло —
В один божевільний момент!

А то аж до пекла дістало —
Ікаром розбитим внизу
Лежу, одчухнувши забрало,
І небо зубами гризу!..

О земле! Твої кладовища
За мною вже мчать навздогін.
Та сила небес щонайвища
Мене підіймає з колін...

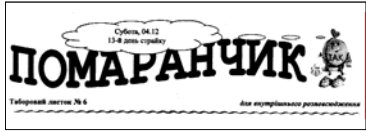


СТОРІНКАМИ РЕВОЛЮЦІЙНОГО САМВИДАВУ



Третій тиждень помаранчевої революції. Окрім наметового містечка в центрі Києва, надзвичайної моди на помаранчеві речі, фольклорного вибуху, вона народила ще й силу-силенну усялякого друкованого продукту, який безкоштовно розповсюджувався серед учасників страйку.

А почалося все, пам'ятаю, зі спецвипуску газети "Експрес", яка величезними літерами повідомляла з першої сторінки про початок Всеукраїнського страйку. Вже за кілька днів до неї долучилися "Сільські вісті", "Слово Просвіти", "Хрещатик", "Високий замок", "Україна молода", бюлетень "Так!" та інші, засвітився помаранчевим кольором і знайомий багатьом поколінням киян "Вечірній Київ". Але найбільшої уваги, на мою думку, заслуговують ті видання, що ніколи не потраплять до архівних підшивок — самвидави, створені нат-



ВІДПОВІДЬ ОПОНЕНТОВІ

9 листопада, у День української писемності та мови, одне з російських Інтернет-видань укротре порушило болюче для себе питання "Как защитить русский язык на Украине?" (див. <http://www.pravda.ru>). Замість того, щоб спрямувати енергію на вивчення норм отєї самої мови, Роман Мельников заповзівся відповідати, аргументуючи це так: "Ведь если я родился и большую часть жизни прожил на Украине, то, очевидно, я принадлежу к народу Украины. И именно потому, что я — представитель этого народа, для меня родным является русский язык".

Тим часом кожна добре освічена людина і в Україні, і в Росії добре знає, що правильно слід говорити й писати російською "в Украине".

До речі, саме згідно з рекомендаціями мовознавців, вживає це в офіційних виступах і Президент Російської Федерації, як-от: "2003 год примечателен тем, что он стал годом России в Украине"; "... Реальные успехи в культурном сотрудничестве двух государств. Самое же главное в том, что результаты этих контактов востребованы. Отдача от них есть, и они нужны людям в России и в Украине" (Усі цитати взяті з сайту <http://president.kremlin.ru> — Т. М.).

"Зачастую аргументы содержат подмену понятий, — пише далі землячок, — обнаружите которую не всегда под силу даже искушенному в таких вещах человеку (це, мабуть, автор таким себе скромно вважає. — Т. М.). И народ "проглатывает".

Отакий "искушенный", а простих речей не розуміє: ніхто ні в кого в Україні права на рідну мову не відбирає, оскільки йдеться тільки про державну мову. Офіційне тлумачення поняття "державна мова" вперше було подане в Рішенні Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року, винесеного в справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови), відповідно до якого, "під державною (офіційною) мовою розуміється мова, якій державою

хненними революцією людьми — здебільшого членами журналістських і громадських об'єднань.

Усю "майданівську" друковану продукцію можна розділити на чотири розділи: агітаційні листівки, "революційні" додатки до друкованих ЗМІ та новітні, оперативно зареєстровані видання, такі як, наприклад, газета "Майдан". Про розмаїття цієї продукції можу стверджувати, гортаючи власну колекцію, яку назбирав, блукаючи центром столиці за ці два тижні.

Перший розділ моєї колекції відкриває листівка під назвою "Віктор Ющенко переміг!" із результатами екзит-полів, за ним йдуть звернення Віктора Андрійовича до української інтелігенції та батьків військовослужбовців, "Цитатник



свідомого українця", звернення "Українцю!", а також інформація про створення "Молодіжного комітету порозуміння" та кольорова листівка церкви "Посольство Боже" під назвою "Так! Відродженню України".

Найініціативнішим самвидавом Майдану, напевне, є інформаційна стрічка під назвою "Такою буде наша Україна", розміром 10x210 мм,

що видається розробником інтернет-сайту www.happy.in.ua. Заслуговують на увагу самвидави "Іжак" Інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, дайджест "Галактичний коледж" сайту

tic.org.ua та бюлетень "Життя Майдану", створений групою випускників НаУКМА. Цікаво було прочитати листівку з віршами Марійки Морозенко з "Пори" під назвою "Ющенко — народний Президент", свої самвидави розповсюдили на Майдані громадянські кампанії "Знаю!" та "Чиста Україна". Великою популярністю у читачів

користувалися добірки гарячих новин "Революція", "Правда переможе", "Твоя Свобода" та "Гарячий вісник" УНІАН, який щопівгодини повідомляв людям на Майдані про те, що відбувається в країні, та багато-багато інших.

Львівська газета "Поступ" уже 27 листопада розповсюдила спецвипуск для львів'ян у Києві, а київський молодіжний журнал "Торба" з

надано правовий статус обов'язкового засобу спілкування у публічних сферах суспільного життя".

Важливо також зауважити, що в згаданому Рішенні наголошується, що "Конституцією України статус державної мови надано українській мові" (частина перша статті 10). Це повністю відповідає державотворчій ролі української нації, про що зазначено в преамбулі Конституції України, нації, яка історично проживає на території України, складає абсолютну більшість її населення і дала офіційну назву державі.

Положення про українську мову як державну містяться у розділі I "Загальні засади" Конституції України, який закріплює основи конституційного ладу в Україні. Поняття державної мови є складовою

тального всеукраїнського перепису населення 2001 року (див. www.ukrstat.gov.ua), українську мову вважали рідною 67,5 % населення України, що на 2,8 відсоткового пункту більше, ніж за даними перепису 1989 року. Українську мову рідною назвали 71 відсоток поляків, понад 22 відсотки німців і понад 21% циган, які проживають в Україні. Частка інших мов, які були вказані як рідні, за міжпереписний період збільшилася на 0,4 відсоткового пункту і становила 2,9 %. Російську мову визначили як рідну 29,6 % населення, у порівнянні з минулим переписом населення цей показник зменшився на 3,2 відсоткового пункту.

Звичайно, аби згаданий автор знав історію власного народу та

НЕПРАВДА.RU

більш широкого за змістом та обсягом конституційного поняття "конституційний лад". Іншою його складовою є, зокрема, поняття державних символів. Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові (частина третя статті 5 Конституції України). Положення статті 10 Конституції України, як і інших статей розділу I "Загальні засади", можуть бути змінені тільки в порядку, передбаченому її статтею 156, шляхом прийняття закону, який затверджується всеукраїнським референдумом.

Нагадаю також визначення поняття "державна мова" у "Юридичній енциклопедії" (К., 1999): "ДЕРЖАВНА МОВА — 1) мова офіц. спілкування гр-н певної держави; 2) офіц. мова діяльності органів держ. влади та місц. самоврядування; 3) мова, обов'язкова для вивчення у закладах освіти, що існують на тер. певної д-ви; 4) мова держ. ЗМІ; 5) основна мова в діяльності політ. партій та ін. громад. об'єднань; 6) офіц. мова політ., осв., наук та ін. форумів (зборів, зібрань, з'їздів, конференцій тощо)".

Поняття ж "рідна мова", згідно з класичним визначенням, це — материнська мова, перша мова, яку засвоює дитина в родинному спілкуванні. Відчуваєте різницю між двома поняттями? Так хто ж плутає та підміняє їх?

Нагадаю: згідно з даними ос-

розплющив очі на реалії не "телевізійної України" (Наталка Сняданко), а справжньої, то не переймався б подібними питаннями, тому що, скажімо, академік Іван Дзюба, якому підстав довіряти набагато більше, бачить глибше: "Русифікація України, — пише він, — сягла такої глибини, що загрожує самому існуванню української нації як рівноцінної серед націй світу" (див. "День", 24 грудня 2002 р.). Проект "збереження і захисту російської мови та культури" в Україні, зауважує Юрій Андрухович, є "проектом реального збереження і дальшого функціонування імперії в її найсуттєвішому вимірі" (див. "Урок української". — 2001. — №7. — С. 3). Звичайно ж, дописувач до російського видання не слухає авторських програм Анатолія Погрібного на Національному радіо, а то б дізнався відповідь на своє запитання з численних листів співгромадян на адресу професора. Ось тільки два уривки (цитую за виданням: Погрібний Анатолій. Поклик дужого чину. — К., 2004. — С. 285, 288): "Але ж я примусово російськомовний у своєму місті. Адже немає в ньому жодної української школи, з усіх динаміків звучить "Русское радио", вже й малюють дитсадківського віку співають: "Убили негра, суки, замочили..." (Григорій Поляков, м. Слов'янськ). І ось я думаю: якщо дитина виховується російською мовою з дитинства, якщо вона перебуває у російськомов-



того ж дня почав випуск таборового листка "Помаранчик" за підтримки ВМГО "Молода Просвіта", який за кілька днів став найпопулярнішим виданням у наметовому містечку. Про загальне визнання свідчить хоча б те, що на конкурс "Вбрання помаранчевої революції", який проводився у містечку "Молодою Просвітою" та журналістами Київського міжнародного університету (ініціаторами створення "Помаранчика"), завітав соліст гурту "Океан Ельзи" Святослав Вакарчук.

Загалом про світ революційного самвидаву можна розповідати безкінечно, тим більше, що щодня він поповнюється все новими зразками: бюлетенями страйкових комітетів, спецвипусками газет та



журналів, збірками найсвіжіших повідомлень і просто віршованими творами про тепер уже всесвітньо відомих політиків. Отже, — революція триває...

● Євген БУКЕТ

ному оточенні 12 шкільних років, а потім 5 років у зросійщеному вищому навчальному закладі, усього на все це йде десь 22 роки, а плюс до цього — щоденно російські телебачення, радіо, кіно, преса, художня література, то в зрілому віці такий особі, навіть українцеві, українська мова та культура будуть чужими, а чужа російська мова — рідною. Хіба ж це не страхітлива міна підризу не тільки під українську мову, а й під саму Українську державу?".

"На многих людей производит воздействие такой аргумент: украинизация общества лично никому не мешает. Мол, чего вам стоит в общественных местах говорить на "мове"? А дома можете общаться на том языке, на котором вам удобно. Да, действительно, на Украине можно найти немало русскоязычных граждан, которым пока не мешает политика "поддержки украинского языка", — пише російськомовний дописувач. — Но на это можно возразить, что и государственный статус русского языка в советское время тоже особенный проблем у людей не вызывал. А в быту на русском даже фашисты во время войны не запрещали говорить".

Вкотре змушена повторити загальновідоме: російська мова в Радянському Союзі мала не державний статус, а статус офіційної мови, і навіть цей статус було надано тільки 24 квітня 1990 року, коли було прийнято Закон СРСР "Про мови народів СРСР" (частина друга статті 4): "З урахуванням умов, що склалися історично, і з метою забезпечення загальносоюзних завдань російська мова визнається на території СРСР офіційною мовою СРСР і використовується як засіб міжнаціонального спілкування". В Україні ж статус російської мови як мови міжнаціонального спілкування було визначено, до речі, навіть раніше — Законом "Про мови в Українській РСР" 1989 року: "Стаття 4. Мови міжнаціонального спілкування. Мовами міжнаціонального спілкування в Українській РСР є українська, російська та інші мови". Цього Закону ніхто не скасовував, а отже, й нині російська мова має статус мови міжнаціонального спілкування.

От і виходить, що голосніші за всіх про шкоду державної мови галасує той, хто неспроможний опанувати навіть рідної.

● Тетяна МЕЛЬНИК

ЧОГО БОЇТЬСЯ РУДИЙ ТАРГАН?

6 грудня в телеэфірі Віктор Янукович — знову кандидат на посаду знову ненародного президента — відверто умивав руки, говорячи про сепаратистські настрої південно-східних князьків. А ще 2 грудня Володимир Стретович, голова парламентського Комітету з питань боротьби з організованою злочинністю, провів прес-конференцію, на якій оприлюднив інформацію, яка дає підстави сумніватися, що в спробі розчленування України хата Віктора Януковича була скраю.

Документ (факс-повідомлення) під назвою "Концепція підготовки акцій "Народе, дій!", що є інструкцією щодо просування провладного кандидата, Володимир Стретович отримав від громадянина України, який працював в одному зі штабів Януковича.

Цей факс надійшов 27 листопада до регіональних штабів із проханням організувати відповідні дії на підтримку Віктора Януковича. Тут є рекомендація терміново скликати сесії обласних рад і розглянути питання порядку денного, зазначеного в документі, де ключовим пунктом є питання реструктуризації системи управління, іншими словами, вважає Володимир Стретович, — зміни державного ладу. Також в інструкції йдеться про створення обласного "комітету дії" (на противагу утворенню коаліції "Сила народу"), організацію масових мітингів на підтримку Віктора Януковича. Цікавим є виділений пункт, за яким на мітингах відбувається **обов'язкове** затвердження всіх прийнятих обласними радами рішень.

Передбачено також організацію блок-постів на транспортних магістралях з обов'язковим розміщенням зовнішньої агітації. І як найвищий вияв фарисейства — організація під час проведення масових акцій церковних молебнів і богослужінь за мир і стабільність.

Володимир Стретович упевнений, що документ — не фальшивка, достовірність отриманої інформації доводить реальний розвиток подій: інструкція була розіслана по всіх регіональних штабах Януковича 27 листопада, а вже 28 листопада відбулася розкольникська акція в Северодонецьку, "такий собі шабаш з антиукраїнською риторикою". Щодо організаційної складової, розгортання агітструктури штабів усіх рівнів на базі штабів із виборів Президента, доповідач підкреслив, що "ми маємо в державі антидержавну структуру, яка свої дії спрямовує на розкол цієї держави". Як голова парламентського Комітету з питань боротьби з організованою злочинністю Володимир Стретович запевнив, що "це — прояв організованої злочинності, що набуває публічних форм".

Ім'я особи, яка принесла матеріали до штабу Ющенка, зі зрозумілих причин поки що не оприлюднюється. Але Володимир Стретович запевнив, що це реальна людина, яка готова — як прийде час — давати свідчення. А нині дані про свідка секретною поштою направлені в СБУ. Ця ж організація повинна буде гарантувати безпеку цієї людини.

Матеріали, які містять усі ознаки кримінального злочину, направляються до правоохоронних органів.

Про мету прес-конференції Володимир Стретович сказав образно: "Чого боїться рудий тарган? Він боїться світла, гласності. Ми вийшли на цю прес-конференцію, щоб знали наші опоненти: у нас є вся інформація про їхні подальші дії".

● Леся ТКАЧ